

Pravne posljedice korištenja nedozvoljenih supstanci od strane profesionalnih sportaša

Španjić, Antonio

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, University Department of Forensic Sciences / Sveučilište u Splitu, Sveučilišni odjel za forenzične znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:227:735421>

Rights / Prava: [Attribution-NoDerivs 3.0 Unported/Imenovanje-Bez prerada 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-25**

SVEUČILIŠTE
U
SPLITU

SVEUČILIŠNI
ODJEL ZA
FORENZIČNE
ZNANOSTI

Repository / Repozitorij:

[Repository of University Department for Forensic Sciences](#)

**SVEUČILITE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA
FORENZIČNE ZNANOSTI**

FORENZIKA I NACIONALNE SIGURNOSTI

DIPLOMSKI RAD

**PRAVNE POSLJEDICE KORIŠTENJA NEDOZVOLJENIH
SUPSTANCI OD STRANE PROFESIONALNIH SPORTAŠA**

ANTONIO ŠPANJIĆ

Split, rujan 2024.

**SVEUČILITE U SPLITU
SVEUČILIŠNI ODJEL ZA
FORENZIČNE ZNANOSTI**

FORENZIKA I NACIONALNE SIGURNOSTI

DIPLOMSKI RAD

**PRAVNE POSLJEDICE KORIŠTENJA NEDOZVOLJENIH
SUPSTANCI OD STRANE PROFESIONALNIH SPORTAŠA**

MENTOR:

Doc.dr.sc. MARKO PERKUŠIĆ

STUDENT:

ANTONIO ŠPANJIĆ

JMBAG

0018128618 (728/2021)

Split, rujan 2024.

Rad je izrađen na Sveučilišnom odjelu za forenzične znanosti Sveučilišta u Splitu pod nadzorom mentora doc.dr.sc. Marka Perkušića u vremenskom razdoblju od ožujka do rujna 2024. godine.

Datum predaje diplomskog rada: 12. rujan 2024.

Datum prihvaćanja rada: 13. rujan 2024.

Datum usmenog polaganja: 18. rujan 2024.

Povjerenstvo: 1. izv.prof.dr.sc Nina Mladinić

2. dr. sc. Marko Pilić

3. doc.dr.sc. Marko Perkušić

Sadržaj:

1. Uvod	1
2. Cilj rada	3
3. Izvori podataka i metode	4
4. Nedožvoljene supstance u profesionalnom sportu: doping	5
4.1. Pojam dopinga.....	5
4.2. Povijest dopinga.....	6
4.3. Vrste dopinga	8
4.3.1. Lijekovi za poboljšanje performansi (PED)	10
4.4. Posljedice korištenja nedozvoljenih supstanci na profesionalnog sportaša.....	10
4.4.1. Zdravstveno stanje.....	11
4.4.2. Sankcije	11
4.4.3. Društveni odnosi	12
5. Međunarodni, regionalni i nacionalni zakonski okvir borbe protiv nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu	13
5.1. Međunarodna legislativa.....	13
5.2. Europski zakonski okvir borbe protiv nedozvoljenih supstanci	14
5.2.1. Strasbourška konvencija	14
5.2.2. Kreirana legislativa Europske unije	14
5.2.3. Europska grupa za etiku	15
5.2.4. Podrška antidoping agenciji.....	15
5.2.5. Instrumenti Europske unije.....	16
5.3. Zakonski okvir Republike Hrvatske.....	16
5.3.1. Zakon o športu iz 1997. godine.....	17
5.3.2. Hrvatski olimpijski odbor	17
5.3.3. Zakon o športu iz 2006. godine.....	18
5.3.4. Hrvatska agencija za borbu protiv dopinga	19
5.3.5. Zakon o sportu iz 2022. godine.....	19
6. Kaznenopravna i građanskopravna odgovornost za korištenje nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu	21
6.1. Kazneno djelo protiv života i tijela	22
6.2. Kazneno djelo opojnih droga.....	24
6.3. Kazneno djelo prijevare	25
6.4. Ugovorno sportsko pravo	26

6.5.	Propisi kojima se uređuje odgovornost za štetu.....	27
6.5.1.	Nastanak odštetne odgovornosti	27
6.5.2.	Odgovornost sportaša u slučaju korištenja nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu	28
6.5.3.	Subjekti ugovornih obveza u profesionalnom sportu.....	29
6.5.4.	Štetna radnja korištenja nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu.....	29
6.5.5.	Šteta koji profesionalni sportaš nanosi oštećeniku korištenjem nedozvoljenih supstanci	30
6.5.6.	Uzročna veza.....	31
6.5.7.	Protupravnost	32
7.	Analiza poznatih slučajeva iz prakse.....	33
7.1.	Primjer 1.	33
7.2.	Primjer 2.	37
8.	Rasprava	39
9.	Rezultati.....	41
10.	Zaključak.....	44
11.	Literatura.....	45
12.	Sažetak	50
13.	Abstract	51
14.	Životopis	52
15.	Izjava o akademskoj čestitosti.....	53

1. Uvod

Uporaba nedozvoljenih supstanci raširena je u profesionalnom sportu i kako vrijeme odmiče ona postaje sve složenija. Usporedno je prati razvoj novih sintetičkih tvari za poboljšanje performansi profesionalnog sportaša i postala je pogodno tlo za razvoj organiziranog kriminala jer je organizacijskoj strukturi koja sudjeluje u ilegalnoj djelatnosti bitno da je konačni profit visok, a mogućnost otkrića malena; dakle ukupni rizik za sudionike je malen. Ozbiljna zabrinutost vlada oko korištenja nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu čiju listu svake godine ažurira i objavljuje Svjetska antidoping agencija (*World Anti Doping Agency*, u daljnjem tekstu WADA)¹. U cilju poticaja država da se u svome nacionalnom zakonodavstvu više pozabave ovim fenomenom na međunarodnoj razini donesen je i Svjetski antidoping kodeks² kao okvirni sustav koji pokazuje u kojem pravcu treba ići. Ipak, državama je ostavljena mogućnost da svoje pravne sustave kreiraju po slobodnoj volji, sve dok on ne krši prethodno spomenuti međunarodni sustav. Potporu međunarodnom sustavu punom snagom dala je i Europska unija (u daljnjem tekstu EU) koja je veoma ozbiljno pristupila svjetskom antidoping programu³ i od nje se očekivalo da postane vodeći primjer po pitanju smanjenja kriminalnog ponašanja u sportu, a naposljetku i njegovog potpunog eliminiranja. Sport predstavlja sve ono što je zdravo i lijepo pa korištenju nedozvoljenih supstanci i manipuliranju rezultatima u njemu nikako nije mjesto. Stoga je EU krenula s donošenjem deklaracija, protokola, pravila i smjernica kako bi njezine članice bile predvodnice ovoga procesa. Međutim, nedostatak pravne nadležnosti na razini EU u kombinaciji s financijskim problemima na razini WADA-e potaknuo je Europsku uniju da smanji svoje ambicije. Svejedno, države članice, a prvenstveno Italija, započele su svoju borbu da profesionalnom sportu vrate ugled koji kao takav zaslužuje imati. Za njima nije zaostajala ni punopravna članica Europske unije, Republika Hrvatska, što je i očekivano gledajući sportske rezultate sportaša koji je predstavljaju. Zakonske odredbe koje se odnose na korištenje nedozvoljenih supstanci u

¹ Opširnije vidjeti pod: Svjetska antidoping agencija (2024): Popis zabranjenih sredstava 2024. Dostupno na: <https://antidoping-hzta.hr/popis-zabranjenih-sredstava-2024/> [Pristupljeno: 1. 4.]

² Svjetski antidoping kodeks prvi put usvojen je 2003. godine, a stupio je na snagu 2004. godine. Do sada je izmijenjen četiri puta, tako što su prve izmjene stupile na snagu 1. siječnja 2009. godine, druge 1. siječnja 2015, treće 1. travnja 2018. a četvrte 1. siječnja 2019. godine. U ovom radu koristi se verzija Svjetskog antidoping kodeksa 2021 koja stupa na snagu i primjenjuje se počevši od 1. siječnja 2021. godine.

³ Opširnije vidjeti pod: Eur-Lex (1999): Communication from the Commission to the Council, the European parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the regions - Community support plan to combat doping in sport. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A51999DC0643> [Pristupljeno: 1. 4.]

profesionalnom sportu sadržane su u Zakonu o sportu⁴, dok Zakon o obveznim odnosima (u daljnjem tekstu ZOO)⁵ uređuje sadržaj sportskih ugovora.

⁴ Zakon o sportu (NN 141/22). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/300/Zakon-o-sportu> [Pristupljeno: 30. 4.].

⁵ Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/75/Zakon-o-obveznim-odnosima> [Pristupljeno: 30. 4.].

2. Cilj rada

Cilj rada je analizirati legislativu koja se odnosi na kaznenopravni i građanskopravni sustav država na tlu EU po pitanju korištenja nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu, obzirom da su sve one te sustave morale uskladiti s legislativom Europske unije, koja nadalje slijedi trag WADA-e, ali ipak im je ostavljena dozvola i priznaje se različitost koje one donesu u pravnim sustavima po ovoj problematici. Uži cilj rada bilo je istražiti kako se po pitanju korištenja nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu snašao zakonodavni sustav RH; jesu li zakoni po ovom pitanju dovoljno jasni i jesu li potrebne eventualne dopune i izmjene. Za postizanje cilja ovoga rada postaviti će se sljedeće hipoteze koje će se u rezultatu rada potvrditi ili opovrgnuti:

1. Zakonodavna regulativa obuhvatila je cjelokupni aspekt korištenja nedozvoljenih sredstava od strane profesionalnih sportaša.
2. Novine Zakona o sportu RH donijele su poboljšanje u segmentu sprječavanja korištenja ilegalnih supstanci u profesionalnom sportu i hrvatsku zakonsku regulativu uskladile s međunarodnim propisima.
3. Korištenje nedozvoljenih supstanci od strane profesionalnih sportaša je kazneno djelo.
4. Ugovori profesionalnih sportaša jasno su definirani važećom regulativom.
5. Odštetna odgovornost sportaša koji su uzimali doping jasno proizlazi iz pozitivnopravnih propisa.

U početku rada teoretski se općenito opisuje pojam i vrste nedozvoljenih supstanci i posljedice koje njihovo konzumiranje može ostaviti na profesionalnog sportaša. Nakon toga prikazana je zakonska regulativa koja se primjenjuje u slučajevima korištenja nedozvoljenih supstanci na međunarodnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini. Kada se radi o nacionalnoj zakonskoj regulativi, odnosno zakonskoj regulativi RH ona je prikazana s dva aspekta: kaznenopravnog i građanskopravnog. U zadnjem dijelu rada prikazana je analiza dva poznata slučaja profesionalnih sportaša kod kojih je utvrđeno postojanje nedozvoljenih supstanci te posljedice koje je takvo ponašanje ostavilo kod njih.

3. Izvori podataka i metode

Pri izradi rada korištena je literatura stranih i domaćih znanstvenih autora, odnosno provedeno je teorijsko istraživanje putem sekundarnih izvora podataka. Za analizu slučajeva su korišteni materijali iz nereguliranih medija u obliku internetske arhive, novinskih članaka i intervjua sa sudionicima, kao i dokumentarne serije snimljene prema tijeku događaja. Budući da tema pravnih posljedica korištenja nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu ne obuhvaća samo nacionalno zakonodavstvo, u ovom slučaju zakonodavstvo RH, već je dio jednog šireg zakonodavstva – EU, a EU nadalje primjenjuje smjernice sa globalnog nivoa, analizirana je legislativa sa sve tri spomenute razine. Kako bi se navedene hipoteze mogle potvrditi ili opovrgnuti, u ovom će se radu koristiti saznanja iz znanstvene literature iz različitih stručnih područja na teme nedozvoljenih supstanci općenito ali s posebnim naglaskom na nedozvoljene supstance u profesionalnom sportu. Radi ostvarenja tog cilja u ovom će se radu koristiti sljedeće znanstvene metode: metoda analize i sinteze sadržaja, induktivna i deduktivna metoda, povijesna i deskriptivna metoda, metoda dokazivanja i opovrgavanja i zaključno metoda komparacije.

4. Nedožvoljene supstance u profesionalnom sportu: doping

Doping u sportu nije nova pojava, on je u njemu prisutan od samih početaka. Sport je sam po sebi natjecateljski pa nije ni čudo da sudionici u njemu na svaki mogući način pokušavaju biti što uspješniji. Ako se vratimo i u vrijeme prvih olimpijskih igara u antičkoj Grčkoj, u prirodi su se nalazila sredstva koja su omogućavala sportašima da se natječu s poboljšanim performansama. Ipak, i tada se takvo ponašanje smatralo nečasnim ali se teže moglo otkriti i dokazati. U rijetkim slučajevima kada bi se ipak takvo ponašanje otkrilo, za osobe uhvaćene u prijestupu nije bilo milosti: zabrana sportom i protjerivanje u ropstvo bile su zapravo mnogo veća kazna od onih koje postoje u zakonodavstvu danas.⁶ Vremenom karakter sporta je od zabavljачkog prešao u profesionalni a sportske organizacije su najboljim počele nuditi izdašne novčane nagrade. Doping od tada nije više prirodno sredstvo za poboljšanje performansi nego potpuno kemijska tvar koja omogućava sportašima igru izvan njihove mogućnosti.

4.1. Pojam dopinga

Poboljšati rezultat u bilo kojem sportu redovnim treningom, adekvatnim odmorom, ispravnom prehranom i slično profesionalnim sportašima je postalo nedovoljno. Pogotovo u vremenu kada su za izvrsne sportske rezultate financijske nagrade postale sve veće. Kao korak dalje u tom nastojanju sportaši su pribjegli korištenju nedozvoljenih supstanci ili dopinga. Ilegalne supstance su dovele do toga da se na jednostavan način dođe do što boljih performansi pa su one postale problem broj jedan u svijetu sporta.

Doping se odnosi na korištenje zabranjenih sredstava u natjecateljskom sportu. Lijekovi za poboljšanje performansi (tzv. *Performance-enhancing drugs*, u daljnjem tekstu PED) još su jedan izraz koji se koristi za one nedozvoljene supstance koje koriste sportaši kako bi poboljšali svoju sportsku izvedbu.⁷ U svakodnevnom govoru doping se naziva i nedozvoljenim ili ilegalnim supstancama koje, iako zapravo doping to i jeste, obuhvaćaju i šire područje od dopinga koji se referira čisto na područje sporta. Doping je uporaba droga uvrštenih na listu zabranjenih sredstava a sve u cilju da se na ovaj način ne bi stekla prednost nad drugima u sportu. Prema tradicionalnoj definiciji, doping je primjena zabranjenih lijekova ili metoda u

⁶ Opširnije vidjeti pod: Holt, R.I., Erotokritou-Mulligan, I., Sönksen, P.H. (2009): The history of doping and growth hormone abuse in sport. *Growth Horm IGF Research* 19 (4), str. 320-326.

⁷ Opširnije vidjeti pod: Vasilj, Š., Kerže, P. (2021): Doping u sportu. *Edukacija rekreacija sport* 30 (43), str. 31.

svrhu poboljšanja psihofizičke sposobnosti.⁸ Međunarodni olimpijski odbor (u daljnjem tekstu MOO)⁹ doping definira kao „svaku tvar ili postupak koji može umjetno povećati radnu sposobnost, a koji kontrolira sportsku etiku kao i fizički i psihički integritet sportaša“.¹⁰ Doping je uporaba tvari ili tehnika za nezakonito poboljšanje sportske izvedbe. WADA danas nudi najšire primijenjenu definiciju dopinga, a karakteristično je da doping definira kao pojavu jedne ili više povreda antidoping pravila koje propisuje u svome Kodeksu. Svakako, i ovom slučaju doping se karakterizira kao nedozvoljeno i kriminalno ponašanje sportaša koje, za razliku od prethodno navedenih definicija a u skladu sa sve većim brojem prisutnih proizvoda ove vrste, WADA se širi na mnoge oblike društveno neprihvatljivog ponašanja.

Sportaši uzimaju doping bez razmišljanja o tome što će prije ili kasnije to po njih imati negativne posljedice.¹¹ Osim što narušava osobni ugled sportaša pa i sami sport, danas postoje jasni dokazi da (doping) izravno ugrožava i šteti zdravlju ljudi koji konzumiraju pri čemu može dovesti i do smrti.¹² Doping u praksi znači izravno kršenje *fair-play* pravila i etičkih temelja sporta.¹³

4.2. Povijest dopinga

Uvjerenje da se nedozvoljene supstance koriste tek od vremena kada su financijske nagrade za sportske uspjehe sve veće nije točno. Pojedini teoretičari idu toliko daleko, pa čak tvrde da je korištenje nedozvoljenih supstanci u sportu starije je i od organiziranog sporta.¹⁴ Zapisi o tome potječu još iz stare Grčke, čak iz trećeg stoljeća prije Krista kada su grčki olimpijci koristili razne mješavine alkohola, halucinogene gljive, sjemenke i slično, kako bi

⁸ Kačer, H. et al. (2018): Sportsko pravo. Sveučilište u Rijeci, pravni fakultet, str. 520-528.

⁹ Međunarodni olimpijski odbor je međunarodna sportska organizacija sa sjedištem u Švicarskoj, u gradu Lausannei, čija glavna zadaća je organizacija modernih Olimpijskih igara. Osnovana je 23. lipnja 1894. godine na kongresu u Parizu, pod idejnim vodstvom baruna Pierrea de Coubertina. Opširnije vidjeti pod: <https://olympics.com/ioc/overview> [Pristupljeno: 5. 9.]

¹⁰ Opširnije vidjeti pod: McKennan, J. Thurston, MD. Jonathan T. (2022): Finnoff. Doping: Doping and Performance Enhancing Drugs (PEDs). Sports medicine today. Dostupno na: <https://www.sportsmedtoday.com/doping-va-119.htm> [Pristupljeno: 1. 4.]

¹¹ Sekulić, D. (2011): Zašto gubimo rat protiv dopinga? Zapravo, želimo li uopće pobijediti?. Jahr 2 (1), str. 302-310.

¹² Opširnije vidjeti pod: Tahiraj, E., & Hakaj, E. (2021): Doping u sportu: uzrok i posljedice. 19. međunarodna konferencija snage i izdržljivosti u Zagrebu. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/349761973_DOPING_IN_SPORTS_-_CAUSES_AND_CONSEQUENCES [Pristupljeno: 2. 4.]

¹³ Zenić, N., Perić, M., Grčić Zubčević, N., Ostojić, Z. (2010): Comparative analysis of substance use in ballet, dance sport, and synchronized swimming: results of a longitudinal study. Medical Problems of Performing Artists 25 (2), str. 75-81.

¹⁴ Opširnije vidjeti pod: Veršić, Š. (2020): Čimbenici povezani s potencijalnom upotrebom dopinga u plivanju, veslanju i jedrenju (doktorska disertacija). Sveučilište u Splitu, kineziološki fakultet, str. 12.

poboljšali svoju izvedbu.¹⁵ Različite biljke korištene su za poboljšanje brzine i izdržljivosti, dok su se druge uzimale za prikrivanje boli, omogućavajući ozlijeđenim sportašima da nastave s natjecanjem. Nedozevoljene supstance ili doping tada su vukli prirodno porijeklo. Zanimljivo kod ove pojave je to da su se i tada ove supstance smatrale neetičnim i neprihvatljivim. Tako su, na primjer, identificirane varalice prodavane u ropstvo.¹⁶ Nakon ovog perioda došlo je do stagnacije sporta ali je prirodno porijeklo nedozvoljenih supstanci ili dopinga za poboljšanje performansi našlo svoju primjenu u vojnim svrhama i stalno su traženi novi i bolji načini. Takvim tokom vremena nedozvoljene supstance su prešle iz prirodnog okruženja u farmaceutsku proizvodnju u 19. i 20. stoljeću. Krenuo je i razvoj različitih sportskih disciplina i doping je ponovno našao svoje mjesto odakle je i potekao. Nastupila je moderna era dopinga koja datira iz ranih 1900.-ih godina s ilegalnim drogiranjem trkaćih konja, odnosno nezakonitim pripremanjima konja za utrke. Tako je prva doping kontrola zabilježena upravo na konjskim utrkama 1910. godine u Austriji.¹⁷ Sve do 1920-ih godina, sportaši koji su se natjecali na profesionalnom nivou nerijetko su koristili mješavine strihnina, heroína, kokaina i kofeina. Do 1930. upotreba PED-a na Tour de Franceu postala je prihvaćena praksa, a kada je utrka prešla na nacionalne timove koje su plaćali organizatori, pravilnik koji je organizator podijelio vozačima podsjetio ih je da droga nije među stakama koje će im biti osigurane. U 1950.-ima sovjetski olimpijski tim počeo je eksperimentirati s dodatkom testosterona kako bi povećao snagu i moć. To je bio dio programa poboljšanja performansi sponzoriranog od strane vlade, trenera nacionalnih timova i liječnika sportske medicine bez znanja o kratkoročnim ili dugotrajnim negativnim posljedicama.¹⁸ Osim toga, kada je pao Berlinski zid, objavljen je program istočnonjemačke vlade davanja PED-a mladim vrhunskim sportašima. Mnogi u sportskom svijetu dugo su dovodili u pitanje izvanredan uspjeh istočnonjemačkih sportaša, posebno žena, i njihov brzi uspon i dominaciju na Olimpijskim igrama. Mlade sportašice iskusile su više poboljšanja performansi nego sportaši. Nažalost, također su pretrpjeli značajne i odgođene nuspojave, uključujući izvještaje o ranoj smrti kod čak tri sportaša.¹⁹ Razvijanje antidoping programa i testiranja, ne da nije pomogao u sprječavanju ovih vidova protupravnog ponašanja, već je zapravo i pomoglo, jer svaki razvoj kontrole na doping kod profesionalnih

¹⁵ Reardon, C., & Creado, S. (2014): Drug abuse in athletes. *Substance Abuse and Rehabilitation* 5, str.105.

¹⁶ Vasilj, Š., Kerže, P. (2021): op. cit. str. 31.

¹⁷ Primorac, D., Buhovac, M., Miletić, N. (2021): Istraživanje i dokazivanje dopinga kao sportskog delikta s osvrtom na kaznenopravni aspekt. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 58 (1), str. 185

¹⁸ Opširnije vidjeti pod: Ruiz, R., & Schwirtz, M. (2016): The New York Times: Russian Insider Says State-Run Doping Fueled Olympic Gold. Dostupno na: <https://www.nytimes.com/2016/05/13/sports/russia-doping-sochi-olympics-2014.html> [Pristupljeno: 5. 4.]

¹⁹ Reardon, C., & Creado, S. (2014): Drug abuse in athletes. *Substance Abuse and Rehabilitation* 5, str.104.

sportaša značio je i izum novih droga koje je bilo što teže otkriti. Prvo testiranje sportaša na nedozvoljene supstance odvijalo se na Europskom prvenstvu 1966. godine, a dvije godine kasnije Međunarodni olimpijski odbor je proveo prve testove na droge na Ljetnim i Zimskim olimpijskim igrama. Kada je počelo razotkrivanje anaboličkih steroida i kada su dospjeli na popis zabranjenih tvari MOO-a 1970.-te godine su donijele primjenu krvnog dopinga koji je zabranjen 1976. godine.²⁰

Ni jedna metoda otkrivanja i testiranja nije spriječila nove načine unošenja dopinga. Krenula je primjena eritropoetina koji se zadržao sve do 1990.-ih godina zbog teškog načina njegovog otkrivanja. U 1990-ima bilo je uočljiva korelacija između učinkovitijih metoda testiranja i pada vrhunskih rezultata u nekim sportovima. Policija je 1998. godine u raciji tijekom Tour de Francea pronašla veliki broj zabranjenih supstanci, uključujući ampule eritropoetina. Skandal je doveo do velikog preispitivanja uloge javnih vlasti u poslovima borbe protiv dopinga. Još 1963. Francuska je bila prva zemlja koja je donijela antidoping zakon. Druge su zemlje slijedile primjer, ali je međunarodna suradnja u pitanjima borbe protiv dopinga dugo bila ograničena na Vijeće Europe. U 1980-ima došlo je do značajnog povećanja suradnje između međunarodnih sportskih tijela i raznih vladinih agencija. Prije 1998. rasprava se još uvijek odvijala na nekoliko zasebnih foruma što je rezultiralo različitim definicijama, politikama i sankcijama. Sportaši koji su dobili sankcije zbog dopinga ponekad su te sankcije, sa svojim odvjetnicima pred građanskim sudovima uspjeli i poništiti. Skandal Tour de France istaknuo je potrebu za neovisnom međunarodnom agencijom koja bi postavila jedinstvene standarde za rad protiv dopinga i koordinirala napore sportskih organizacija i javnih vlasti. MOO je preuzeo inicijativu i sazvaio Prvu svjetsku konferenciju o dopingu u sportu u Lausanni u veljači 1999. a na prijedlog Konferencije osnovana je WADA.²¹

4.3. Vrste dopinga

Vrste nedozvoljenih sredstava za poboljšanje performansi, kao što je i vidljivo iz povijesti dopinga, prešle su iz prirodnih u potpuno kemijske supstance. Vrsta dopinga je mnogo ali su određene neke osnovne grupe prema kojima se oni klasificiraju. Prvi korak u definiranju kategorija dopinga, odnosno njegovu klasifikaciju sa pripadajućim vrstama i podvrstama učinio je Međunarodni olimpijski odbor 1967. godine kada je objavljena prva lista nedozvoljenih

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

supstanci i metoda. Ta lista sastojala se od pet kategorija: simpatomimetički amini, stimulansi CNS-a, narkotički analgetici i antidepresivi i velika većina sredstva za smirenje, koji su uklonjeni s popisa godinu dana kasnije.²²

Godine 1976., nakon Zimskih olimpijskih igara u Innsbrucku, na popis su dodani anabolički steroidi. Godine 1984. kontrolirana je upotreba egzogenog testosterona, na temelju testa koji je mjerio omjer razine testosterona i epitestosterona u urinu. Nije samo kontrolirana upotreba zabranjenih supstanci već i upotreba farmakoloških, kemijskih i fizičkih manipulacija nakon što je otkriveno da je probenecid učinkovit u smanjenju koncentracije mnogih anaboličkih steroida u urinu. Istodobno je zabranjena uporaba diuretika i transfuzije krvi. Sljedeća velika promjena dogodila se 1989. kada je zabranjena upotreba niza hormona. Međunarodni olimpijski odbor utvrdio je sljedeće stalne vrste nedozvoljenih supstanci: psihomotorni stimulansi, simpatomimetički amini, stimulansi CNS, narkotički analgetici, beta blokatori i anabolici.²³

WADA je 1999. godine preuzela kontrolu popisa zabranjenih vrsta supstanci za profesionalne sportaše. Na profesionalnoj i olimpijskoj razini, svaki je sportaš odgovoran za lijekove koje konzumira i zna koje su vrste dopinga zabranjene, a ukoliko i ne zna, za to se svake godine objavljuje lista od strane spomenute agencije.²⁴ Razlog njenog godišnjeg objavljivanja leži u pojavi novih doping sredstava koje je odmah potrebno ažurirati ali čak i u uklanjanju nekih supstanci s popisa zabranjenih.

WADA na svojoj listi za 2024. godinu definira sljedeće vrste zabranjenih supstanci koje su profesionalnim sportašima zabranjene uzimati u bilo kojem trenutku: neodobrene tvari, anabolički steroidi, peptidni hormoni, Beta 2 agonistički lijekovi, modulatori hormona i metabolizma te diuretici i sredstva za maskiranje.²⁵

Pored ove liste, postoji i lista zabranjenih supstanci koje je zabranjeno uzimati za vrijeme natjecanja: stimulansi, narkotici, kanabinoidi, i glukokortikoidi.²⁶

²² Kobarfard, F. (2010): New Trends of Doping in Sport. Iranian Journal of Pharmaceutical Research 9 (2), str. 95.

²³ Opširnije vidjeti pod: Kezunović, M. (2013): *Doping*. Univerzitet Crne Gore. Dostupno na:

https://www.ucg.ac.me/skladiste/blog_1259/objava_65648/fajlovi/DOPING.pdf [Pristupljeno: 10. 4.]

²⁴ Mallick, M., Camacho, CB., Daher, J., El Khoury, D. (2023): Dietary Supplements: A Gateway to Doping? Nutrients 15(4), str. 881

²⁵ Opširnije vidjeti pod: WADA (2024): World antidoping code. International standard, Prohibited list 2024.

Dostupno na: https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2023-09/2024list_en_final_22_september_2023.pdf [Pristupljeno: 10. 4.]

²⁶ Ibid.

Općenito, doping se može klasificirati u tri kategorije: prava doping sredstva, lijekovi koji u manjoj dozi djeluju fiziološki i sredstva za jačanje i osvježanje na fiziološkoj bazi.²⁷

4.3.1. Lijekovi za poboljšanje performansi (PED)

Pored spomenutih lista nedozvoljenih supstanci postoji i PED lista zabranjenih lijekova. Sportaši i druge osobe koriste lijekove za poboljšanje performansi - PED kako bi povećali snagu, izdržljivost, oporavak i ostale fizičke sposobnosti izvan onoga što se smatra prirodnim za pojedinca. Namjera iza korištenja ovih lijekova je postizanje konkurentske prednosti ili poboljšanje vlastitog fizičkog izgleda. PED lista se djelomično poklapa s listom lijekova WADA-e, ona je bila osnova za izradu popisa zabranjenih sredstava Međunarodnom olimpijskom odboru koji je kasnije postao osnova za izradu nedozvoljenih sredstava WADA-i. Anabolički steroidi su među najzastupljenijim sredstvima s PED liste. Kemikalije u ovoj posebnoj klasi steroida, koje uključuju testosteron, androstenediol, androstenedione, nandrolon i stanozolol, zaslužne su za povećanje mišićne mase i snage, ali testovi na lijekove mogu lako otkriti zlouporabu anaboličkih steroida. Postoje brojni PED-ovi koji nisu klasificirani kao steroidi. Njihovi učinci su vrlo različiti, a neki koriste samo određenim sportašima koji se bave određenom vrstom sportova. Danas WADA u određenoj mjeri zabranjuje više od 192 PED-a.²⁸ Stalno se razvijaju novi oblici ali usporedno i nove metode za njihovo otkrivanje. Bez obzira o kojoj vrsti zabranjene supstance se radi i na koju listu se ona svrstava, svako njeno korištenje predstavlja kažnjivo ponašanje za profesionalnog sportaša koji je i konzumirao.

4.4. Posljedice korištenja nedozvoljenih supstanci na profesionalnog sportaša

Većina profesionalnih sportaša svjesna je negativnih posljedica uzimanja nedozvoljenih supstanci i pridržava se antidoping pravila.²⁹ Pridržavanje antidoping pravila označava zaštitu profesionalnog sportaša, njegovih sportskih postignuća i zaštitu ugleda samog sporta. No, nisu rijetkost ni sportaši koji se ne pridržavaju pravila i odlučuju se na ove protupravne aktivnosti.

²⁷ Kezunović, M. (2013). op. cit. str. 25.

²⁸ Opširnije vidjeti pod: Harris, W., Walker-Journey, J., Henderson, A. (2023): What Is a Performance-enhancing Drug? Here Are 10 Examples. How Stuff Works. Dostupno na: <https://science.howstuffworks.com/10-performance-enhancing-drugs.htm> [Pristupljeno: 13. 4.]

²⁹ Pajčić, M., Petković, T. (2008). Doping i kaznenopravna odgovornost. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 45 (3), 551-582.

Kao posljedica toga, ključno je naporno raditi na otkrivanju ponašanja varanja i uklanjanju onih koji se dopingiraju u sportu. Isto tako, u različitim fazama sportske karijere profesionalnog sportaša neki sportaši mogu biti osjetljiviji na odluke o konzumiranju dopinga. Ipak, svjesni svih negativnih posljedica neki sportaši koji su koristili zabranjene supstance nisu imali namjeru to učiniti – osjećali su se očajno i ranjivo. Neki su sportaši bili pod pritiskom suigrača, trenera ili drugog pomoćnog osoblja. Moguće je da su se neki sportaši doping konzumirali slučajno jer nisu prošli potrebnu edukaciju ili nisu slijedili prave smjernice.³⁰

Uzimanje dopinga ne donosi sa sobom samo zabranu bavljenja sportom. Postoje i brojne druge negativne posljedice bitnije od sporta, a to je zdravlje pojedinca i utjecaj dopinga na psihičku i mentalnu dobrobit, a samim time i na društvene i financijske aspekte života. Posljedice uzimanja dopinga su loše i dalekosežne.

4.4.1. Zdravstveno stanje

Korištenje nedozvoljenih sredstva omogućava sportašima postizanje boljih rezultata, osvajanje medalja, ali predstavlja i oblik varanja u sportu, a prije svega veliki zdravstveni rizik.³¹ Zdravstveno stanje, fizičko i psihičko, na vrhu je ljestvice negativnih posljedica dopinga na profesionalnog sportaša. Korištenje lijekova za poboljšanje performansi može imati kratkoročni i dugoročni učinak na fizičko i mentalno zdravlje sportaša. Ovisno o supstanci, dozi i trajanju uporabe, dokazano je da neki lijekovi za poboljšanje performansi imaju ozbiljne nuspojave i mogu uzrokovati nepovratna oštećenja u tijelu sportaša. Osim fizičkih aspekata, znanstvena istraživanja su pokazala da postoji značajna korelacija između upotrebe lijekova za poboljšanje performansi i problema s mentalnim zdravljem.³² Najčešće je utvrđeno da korištenje doping sredstava može izazvati anksioznost, opsesivne poremećaje ili psihoze.

4.4.2. Sankcije

Negativne posljedice uzimanja nedozvoljenih supstanci kod profesionalnih sportaša sa sobom nosi i dvije temeljne grupe sankcija za sportaša. Prva grupa sankcija usmjerena je na poništavanje sportskih rezultata i zabrane sudjelovanja u daljnjim sportskim natjecanjima a

³⁰ Ibid.

³¹ Ibid.

³² Opširnije vidjeti pod: Ströhle, A. (2019): Sports psychiatry: mental health and mental disorders in athletes and exercise treatment of mental disorders. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience* 269 (2), str. 485-498.

druga grupa sankcija usmjerena je na radnopravnu, građansko-pravnu, prekršajno-pravnu i kazneno-pravnu odgovornost.³³

4.4.3. Društveni odnosi

Korištenje dopinga ima utjecaja na ugled profesionalnog sportaša i njegove društvene odnose. Kako pred zakonom, tako i u javnosti, profesionalne sportaše kod kojih je dokazano konzumiranje nedozvoljenih supstanci smatra se varalicama i doživljavaju mnoge oblike društven stigmatizacije.³⁴ Doping ima značajan negativan utjecaj na privatni život i društvene interakcije osobe jer ljudi mogu osjećati da više ne žele biti povezani s nekim tko je naštetio ugledu sporta i pokazao lošu prosudbu.

³³ Kezunović, M. (2013). op. cit. 30.

³⁴ Bašković, M., & Milošević, M. (2020): Adolescencija i doping. Paediatrica Croatica 64 (3), str. 187.

5. Međunarodni, regionalni i nacionalni zakonski okvir borbe protiv nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu

Konsumiranje nedozvoljenih supstanci djelo je koje je počinio pojedinac. U praksi se najčešće događa da profesionalni sportaši koriste lijekove s PED liste a uzimanje tih lijekova samo je jedna nit u razgranatoj mreži kriminala. Pobjeda u profesionalnom sportu može biti vrlo unosna, povećavajući motivaciju za igrače da uzimaju ilegalne pojačivače performansi a za trenere, menadžere i druge službenike da vrše pritisak na njih da to učine. Tržište doping sredstava je poprimilo moto 'nizak rizik - visok profit' pa je sve privlačnije organiziranim kriminalnim skupinama diljem svijeta. Ovakvim zanosom nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu zakonodavac je morao reagirati. Propisi su se kreirali na međunarodnom nivou sa kojima su usklađeni zakoni na razini RH.

5.1. Međunarodna legislativa

Koliko je stara sama konzumacija nedozvoljenih supstanci toliko je stara i borba protiv njih. Vremenom i povećavanjem sredstava za poboljšanje performansi koje se na tržištu nude i njihovim prelaskom sa prirodnih na potpuno sintetička svojstva, potreba za institucionalno organiziranom borbom proporcionalno je rasla. Prvo njeno oblikovanje očitovalo se 1960. godine osnivanjem MOO-a, a finalizirano je 1999. osnivanjem WADA-e te donošenjem Svjetskog kodeksa protiv dopinga 2003.³⁵ Na tom tragu, 2003. godine je u Kopenhagenu, na Svjetskoj konferenciji o doping u sportu krenula ozbiljna međunarodna suradnja u zakonskoj borbi protiv dopinga koja je rezultirala Rezolucijom protiv dopinga u sportu³⁶ sa široko usvojenim prethodno spomenutim Kodeksom protiv dopinga. Međunarodna konvencija protiv dopinga u sportu³⁷ konačno je usvojena je 2005. godine a stupila je na snagu u veljači 2007., kada se trideset zemalja koje su je ratificirale obvezalo na međunarodnu i međuvladinu suradnju u usklađivanju antidoping politike i prakse u sportu.

³⁵ Erceg, D., & Fattorini, I. (2011): HADA - naša iskustva u borbi protiv dopinga u sportu. Jahr 2 (1), str. 196-206.

³⁶ Rezoluciju 58/5 je Opća skupština Ujedinjenih naroda prihvatila 3. studenoga 2003., a ona se odnosi na sport kao sredstvo za promicanje obrazovanja, zdravlja, razvoja i mira, osobito njezin stavak 7.

³⁷ Međunarodna Konvencija protiv dopinga u sportu usvojena je 19. listopada 2005. godine u sjedištu UNESCO-a u Parizu, a stupila je na snagu dana 01. veljače 2007. godine nakon što ju je ratificiralo 30 zemalja, sukladno članku 37. Konvencije.

5.2. Europski zakonski okvir borbe protiv nedozvoljenih supstanci

Usvajanje Europske konvencije protiv dopinga 1989. godine označilo je u svijetu da je Europa kontinent koji je preuzeo vodeću ulogu protiv nedozvoljenih supstanci u sportu. Na ovaj način doping se pojavio na sportskoj agendi EU koja je tek bila pred razvojem. Očekivanja od borbe protiv dopinga na europskom tlu bila su velika i sve organizacije na svjetskoj razini koje sudjeluju u ovoj borbi zainteresirano su pratile razvoj. Motivirana time Europska komisija se aktivno uključivala u stvaranje WADA-e, a usvajanjem niza deklaracija, protokola, propisa i ostalih dokumenata, EU je bila spremna zauzeti vodeće mjesto u ovom ratu rasprostranjenom u suvremenom profesionalnom sportu.³⁸

5.2.1. Strasbourška konvencija

Godina 1989. rezultirala je temeljnom borbom protiv dopinga u sportu stvaranjem Europske konvencije protiv dopinga koja, osim što je uspostavila standarde za definiranje dopinga u sportu, također je i utvrdila koji lijekovi i metode su zabranjeni. Zemlje članice Vijeća Europe usvojile su Strasbouršku konvenciju, poznatu i kao Konvencija protiv dopinga, sastavljenu s ciljem smanjenja a na posljetku i eliminacije dopinga u svijetu sporta.³⁹ Iako je ova Konvencija mnogo značajan, možda čak i najznačajniji korak u pristupu ovom fenomenu, nisu ga sve članice shvatile jednako ozbiljno. Dok je Italija ovu Konvenciju odmah stavila u centar djelovanja svog zakonodavstva po pitanju profesionalnog sporta, Francuska i Švedska su, iako potpisnice Konvencije, nastavile voditi borbu po svojim dotadašnjim nacionalnim zakonima. S treće strane, Velika Britanija i Nizozemska ostavile su pitanju dopinga nešto tolerantniji pristup.⁴⁰

5.2.2. Kreirana legislativa Europske unije

EU borbu protiv dopinga u sportu od samog početka pa do danas shvaća veoma ozbiljno. Putem svojih instrumenata koji se bave istraživanjem, obrazovanjem, mladima, policijom, pravosuđem i zdravstvom koordiniraju postojeće zakonodavne mjere. Komunikacija na nivou EU postavlja troslojni pristup borbi protiv dopinga u sportu. Taj troslojni sustav uključuje:

³⁸ Opširnije vidjeti pod: Eur-Lex (1999): Community support plan to combat doping in sport. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=celex:51999DC0643> [Pristupljeno: 30. 8.]

³⁹ Konvencija protiv dopinga usvojena je 1989. godine u Strasbourgu. Nakon nje je uslijedio dodatni protokol 2002. godine.

⁴⁰ Kornbeck, J. (2015): The EU, the Revision of the World Anti-Doping Code and the Presumption of Innocence. The International Sports Law Journal 15 (3)., str. 72.

prikupljanje mišljenja stručnjaka o etičkim, pravnim i znanstvenim dimenzijama dopinga, doprinos pripremi Svjetske antidoping konferencije i stvaranju Svjetske antidoping agencije, mobiliziranje instrumenata Europske unije s ciljem dopune radnji koje su već u tijeku u zemljama EU-a, uzimajući u obzir sve veću mobilnost europskih sportaša i ovlasti EU-a u vezi s dopingom.⁴¹

5.2.3. Europska grupa za etiku

Europska grupa za etiku neovisno je i multidisciplinarno tijelo koje je imenovao predsjednik Europske komisije a koje savjetuje o svim etičkim i društvenim politikama. Europska komisija obvezala se da će u svojim radnjama koje poduzima uzimati u obzir mišljenja ove grupe. Ova skupina je postavila etička načela na kojima se moraju temeljiti mjere EU-a: prava svih, kako sportaša tako i drugih, na sigurnost i zdravlje, načelo integriteta i transparentnosti, radi čega se mora osigurati konzistentnost sportskih natjecanja i očuvati imidž sporta općenito, posebnu pozornost koja se mora posvetiti najranjivijim osobama, a posebno djeci, koja mogu biti uključena u vrhunski sport.⁴²

Na temelju ovih načela, Europska grupa za etiku je predložila niz mjera, one koje se dovoze u vezi s dopingom su: uspostavljanje učinkovitog sustava praćenja zdravlja sportaša, posebice specijalizirane medicinske, psihološke i informacijske službe, donošenje uredbe o zaštiti mladih sportaša, posebno onih koji žele postati profesionalni, poticanje istraživanja zdravlja sportaša, povećana policijska i pravosudna suradnja te uključivanje uvjeta koji se odnose na doping i njegovu zabranu u ugovore sportaša.⁴³

5.2.4. Podrška antidoping agenciji

Prevenција dopinga i sankcije dopinga odgovornost su sportskih organizacija i država Europske unije.⁴⁴ Europska komisija u potpunosti podržava borbu protiv dopinga i nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu i ulogu Svjetske antidoping agencije, nacionalnih antidoping organizacija, akreditiranih laboratorija, Vijeća Europe i UNESCO-a.

⁴¹ Opširnije vidjeti pod: Eur-Lex (2017): EU legislation - EU activities to combat doping in sport. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/eu-activities-to-combat-doping-in-sport.html> [Pristupljeno: 25. 4.]

⁴² Ibid.

⁴³ Ibid.

⁴⁴ Ibid.

Europska komisija surađuje sa svim državama članicama EU kako bi bila sigurna da su se osigurala sva pravila i propisi koje propisuje WADA, a koji su u skladu sa propisima EU kao i sa njenom vizijom o sustavnoj borbi protiv i potpunom otklanjanju dopinga iz profesionalnog sporta.

5.2.5. Instrumenti Europske unije

Instrumenti Europske unije koriste radnje poput koordinacije regulatornih mjera i mobilizacije vlastitih programa kako bi mogli pokrenuti pozitivne mjere protiv korištenja nedozvoljenih supstanci u okviru Europske unije. Ovakva postupanja Europske unije usmjerena su na: jake napore da bi se identificirale nedozvoljene supstance, stalne programe obrazovanja, osposobljavanja profesionalnih sportaša, korištenje programa policijske i pravosudne suradnje, jačanje informacija o lijekovima i razvijanje mjera javnozdravstvene politike.⁴⁵

5.3. Zakonski okvir Republike Hrvatske

RH je članica EU, pa svoje zakonodavstvo usklađuje s njenim propisima. Kako je nadalje, EU dio globalne politike, to je sve oblikovalo da RH danas ima kvalitetan zakonodavni okvir. Kada je riječ o sportu, najbitniji zakon je upravo Zakon o sportu koji je u RH donesen 1997. godine i to pod nazivom Zakon o športu⁴⁶. Od tada je doživio više izmjena i dopuna, pa i izmjene u samom nazivu gdje je riječ „šport“ promijenjena u „sport“. Navedeni Zakon za nedozvoljene supstance u profesionalnom sportu predviđa samo prekršajnu odgovornost. Stoga, uporište kada se želi sagledati kaznena odgovornost po pitanju uzimanja nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu, nalazi se u Kaznenom Zakonu RH (NN 125/11) (u daljnjem tekstu KZ)⁴⁷ koji obuhvaća elemente kaznenih djela.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Zakon o športu (NN 111/97). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_10_111_1670.html [Pristupljeno: 1. 5.] U daljnjem tekstu Zakon o športu (NN11/97).

⁴⁷ Čl, 117.- Čl. 121. KZ-a. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon> [Pristupljeno: 10. 3.]

5.3.1. Zakon o športu iz 1997. godine

Prvi Zakon o športu⁴⁸ u RH donesen je 1997. godine. Već tada u svom sadržaju je prepoznao negativni utjecaj nedozvoljenih supstanci i propisivao da sportaši kao i drugi sudionici sportskih natjecanja ne smiju uzimati i ne smiju im se davati nedopušteni stimulansi a naglasila se i važnost pravila Hrvatskog olimpijskog odbora i Međunarodnog olimpijskog odbora.⁴⁹ Ovaj članak propisivao je i obavezno dozvoljavanje kontrole dopinga među sportašima. U Zakonu se navodi i novčana kazna od 30 000 do 200 000 kuna za fizičke ili pravne osobe ako sportašima ili sudionicima u sportskim natjecanjima daju nedozvoljene supstance.⁵⁰ Nadalje, Zakon propisuje da svaki sportaš ili sudionik u sportskom natjecanju koji bude koristio nedozvoljene supstance za poboljšanje rezultata sportskog natjecanja prvi put se kažnjava novčanom kaznom od 5 000 do 10 000 kuna, a drugi i svaki naredni put biti će diskvalificiran i zabranit će mu se sudjelovanje u sportskim natjecanjima u periodu od jedne do tri godine⁵¹.

5.3.2. Hrvatski olimpijski odbor

Hrvatski olimpijski odbor (HOO)⁵² krovna je sportska udruga i najviše nevladino sportsko nacionalno tijelo. Statutom HOO-a uređeno je i pitanje stjecanja članstva. Članovi HOO-a nacionalni su sportski savezi, sportske zajednice u županijama i gradu Zagrebu te druge udruge i ustanove čija je djelatnost od interesa za razvoj hrvatskog sporta i olimpijskog pokreta a odluku o učlanjenju u HOO donosi Skupština HOO-a.⁵³ Svojim vlastitim aktima HOO utvrđuje svoje ustrojstvo i način na koji će raditi ali se uvijek mora voditi računa da je svaki korak HOO u skladu s MOO .

Kada je riječ o borbi protiv dopinga ona je sastavna zadaća HOO-a. Zadaće HOO-a svoje mjesto su našle i u Zakonu o sportu⁵⁴. HOO tako ispred sebe ima zadatak promicati sport u RH, koordinirati nacionalnim sportskim savezima koji se nalaze na njezinom teritoriju i dati

⁴⁸ Zakon o športu (NN 111/97). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_10_111_1670.html [Pristupljeno: 1. 5.]

⁴⁹ Čl. 50. st. 1-2. Zakona o športu (NN 111/97).

⁵⁰ Čl. 69. st 1-2. Zakona o športu (NN 111/97).

⁵¹ Čl. 73. st 1-2. Zakona o športu (NN 111/97).

⁵² Hrvatski olimpijski odbor najviše je nevladino nacionalno sportsko tijelo, u koje se udružuju nacionalni sportski savezi, zajednice sportskih saveza i udruga u županijama i Gradu Zagrebu te druge udruge čija je djelatnost od značaja za razvoj sporta i olimpijskog pokreta u Republici Hrvatskoj. Opširnije vidjeti na: Opčirnije vidjeti pod: <https://www.hoo.hr/> [Pristupljeno: 5.9.]

⁵³ Brnabić, R. (2021): E-sport i pitanje pravnog ustroja e-klubova. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu 58(1), str. 163-183.

⁵⁴ Zakon o sportu (NN 141/22). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/300/Zakon-o-sportu> [Pristupljeno: 30. 4.]

maksimalni doprinos u borbi protiv dopinga. U njegove nadležnosti spada i nadzor trenera koji se financiraju s državne razine kao i promicanje stručnosti, osposobljavanje i usavršavanje svih djelatnika u sportu. HOO zadužen je i boriti se protiv nasilja među djecom u sportskim klubovima. On ipak nije vrhovno tijelo već o učinku svojih programa dužan je izvijestiti tijela državne uprave te dostaviti podatke u Nacionalni informacijski sustav u sportu.⁵⁵

5.3.3. Zakon o športu iz 2006. godine

Zakon iz 1997. vidio je nedozvoljeno uzimanje supstanci u sportu samo kao prekršaj. Isto je preneseno i u naredni Zakon o športu iz 2006. godine⁵⁶. Ovaj Zakon, iako je i dalje kod dopinga zadržao samo prekršajnu odgovornost, posvetio mu je nešto više pažnje. Razlog tomu vjerojatno leži u nastanku WADA-e kao i Hrvatske agencije za borbu protiv dopinga u sportu. U sadržaju ovog Zakona jasno se navodi da sportaši ne smiju uzimati nedozvoljene supstance kao ni primjenjivati ostale postupke koji nisu u skladu s pravilima WADA-e.⁵⁷ Jednako tako, ove postupke ne smiju sportašima dozvoliti ili ih poticati na uzimanje treneri, liječnici i druge osobe koje sudjeluju u sportu. Ako se bilo što od ovoga ipak učini, postupa se sukladno pravilima WADA-e i Hrvatske agencije za borbu protiv dopinga. I u ovom Zakonu propisuje se prekršajna odgovornost, odnosno novčana kazna za počinitelje prekršaja, ali u ovom slučaju ona je propisana u pod nazivom poglavlja „Kaznene odredbe“ i pravi razliku između pravnih i fizičkih osoba. Za pravnu osobu propisana je nešto veća financijska kazna, odnosno od 30 000 kuna do 100 000 kuna dok se fizička osoba kažnjava financijskom kaznom od 10 000 kuna do 15 000 kuna.⁵⁸

Pravna osoba, po ovom Zakonu, bit će kažnjena ukoliko nije registrirana, a krene obavljati sportsku djelatnost, te nepravilno izvršava dostavu potrebne dokumentacije, vrši sportske djelatnosti za koje nije registrirana, dozvoljava bavljenje sportom osobama koje nisu izvršile potrebne zdravstvene preglede te potiče ili ignorira kršenje propisa koje je donijela WADA.⁵⁹

⁵⁵ Čl. 46. Zakona o sportu (NN 141/22).

⁵⁶ Zakon o športu (NN 71/06). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2006_06_71_1704.html [Pristupljeno: 2. 5.] U daljnjem tekstu Zakon o športu (NN 71/06).

⁵⁷ Čl. 72. st. 1-3. Zakona o športu (NN 71/06).

⁵⁸ Čl. 86. st. 1. Zakona o športu (NN 71/06).

⁵⁹ Ibid.

Fizička osoba prema ovom Zakonu, bit će kažnjena ukoliko vrši sportske djelatnosti bez potrebnih kompetencija, nije upisana u registar, vrši sportske djelatnosti za vrijeme trajanja zabrane obavljanja djelatnosti, potiče sportaša na uzimanje zabranjenih supstanci ili ukoliko je osoba sportaš a odbija se testirati na prisutnost zabranjenih supstanci.⁶⁰

5.3.4. Hrvatska agencija za borbu protiv dopinga

Hrvatska agencija za borbu protiv dopinga utkana je u Zakon o sportu.⁶¹ Riječ je o specijaliziranoj ustanovi koja je zadužena za praćenje i provođenje međunarodnih konvencija protiv dopinga u sportu u RH. Agenciju je osnovala Vlada RH koja propisuje njezin ustroj i način rada.⁶² Ova Agencija zadužena je za praćenje kao i koordinaciju u/između kako vladinih tako i nevladinih organizacija koji se bave pitanjima nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu. Agencija prati donesene i predlaže nove mjere za koje smatraju da bi bile korisne i u skladu s vremenom u borbi protiv dopinga. Također, njezin zadatak je i primjena svih konvencija, kodeksa WADA-e te pravila međunarodnih športskih saveza i Međunarodnoga olimpijskog odbora. Za svoj rad odgovorna je Ministarstvu turizma i sporta RH a financira se iz državnog proračuna.

5.3.5. Zakon o sportu iz 2022. godine

Kako se Zakon o sportu RH mijenjao i nadopunjavao, na globalnoj razini pozornost je bila na dopingu koji je dospio u fokus profesionalnog sporta. Stoga je lako zaključiti je da je RH pratila te trendove i doping je dobivao sve više mjesta u njima. Danas je u RH na snazi Zakon o sportu iz 2022. godine⁶³. Trenutni Zakon kao novinu ima kategorizaciju sportaša koju vrši HOO. Na osnovu procjena dodjeljuje kategoriju sportašu ovisno o njegovim performansama u sportskim natjecanjima. Uvođenjem kategorizacije predviđena je i mogućnost oduzimanja dodijeljene kategorije ukoliko nadležno tijelo utvrdi da je sportaš koristio doping.⁶⁴ U ovom Zakonu izdvojena je i borba protiv dopinga kao zasebni dio⁶⁵. Svakoj osobi koja se nalazi u sustavu sporta naloženo je poštivanje svih pravila koja se donose na

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Čl. 6. st. 1-6. Zakona o športu (NN 71/06).

⁶² Čl. 73. st. 1-5. Zakona o športu (NN 71/06).

⁶³ Zakon o sportu (NN141/22). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_12_141_2135.html [Pristupljeno: 4. 5.] U daljnjem tekstu Zakon o sportu (NN 141/22).

⁶⁴ Čl. 14. st. 1-3. Zakona o sportu (NN 141/22).

⁶⁵ Čl. 16. st. 1-2. Zakona o sportu (NN 141/22).

nacionalnom nivou, a odnose se na borbu protiv dopinga. Naglasak je na važnosti svih dokumenata, pravila i smjernica WADA-e kao i ostalih međunarodnih standarda koji se odnose na ovaj fenomen koji uistinu narušava svaku vrijednost sporta. Također, trener, liječnik i druge osobe koje su uključene u sport ne smiju sportašu dozvoliti ili tražiti da uzima doping, a ukoliko se to utvrdi dužnost je postupiti u skladu s pravilima donesenima na nivou RH.⁶⁶ Ovim izdvajanjem borbe protiv dopinga kao posebnog članka Zakona, ponavljanjem starih i uvođenjem novih stavaka pokazana je nešto veća ozbiljnost nacionalnog zakonodavstva RH kada je u pitanju borba protiv nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu. Zakon definira i propisuje zakonske odredbe trenera i njegovog ponašanja stavlja mu u obavezu poticanje sportaša na korektno i pošteno natjecanje te prevenciju i sprečavanje uporabe dopinga i drugih nedozvoljenih supstanci među sportašima za koje je zadužen.⁶⁷ Borba protiv dopinga je stavljena među osnovne dužnosti trenera. Edukacija o negativnom utjecaju dopinga na sportaša stavljena je i pred Sportsku zajednicu kao udrugu koja se na lokalnom ili područnom nivou osniva radi boljeg ostvarivanja određenih ciljeva u sportu. I Nacionalni sportski savez Zakonom je dobio slične zadaće. U opisu njegovih zadaća posebno je istaknuto sudjelovanje u borbi protiv dopinga kao i edukacija sportaša o antidoping programima.⁶⁸ Ovaj Zakon borbu protiv dopinga stavlja u sva tijela koja se tiču sporta pojedinačno. Tako je pored opisanih borba protiv dopinga zadatak i Hrvatskog olimpijskog odbora, Hrvatskog paraolimpijskog odbora kao i Hrvatskog sportskog saveza gluhih. Sve organizacije i savezi koji se organiziraju na lokalnom, područnom ili nacionalnom nivou moraju se uključiti u borbu protiv nedozvoljenih supstanci u sportu. Ukoliko ne poštuje pravila tijela nadležnog za borbu protiv dopinga, za pravnu osobu su propisane prekršajne odredbe i takve će se osobe kazniti novčanom kaznom u iznosu od 700 eura do 3 000 eura.

⁶⁶ Čl. 16. st. 2-4. Zakona o sportu (NN 141/22).

⁶⁷ Čl. 19. st. 1-2. Zakona o sportu (NN 141/22).

⁶⁸ Čl. 37. st. 1-5. Zakona o sportu (NN 141/22).

6. Kaznenopravna i građanskopravna odgovornost za korištenje nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu

Kaznenopravna odgovornost proizlazi iz nacionalnih zakona koji jasno propisuju kaznena djela i kaznu koja se dobiva ukoliko se određeno djelo počini. *Lex generalis* koji se odnosi na sve građane u Republici Hrvatskoj je KZ⁶⁹. Pored njega postoje i ostali zakoni koji opisuju određenu vrstu kažnjivog ponašanja, ali uvijek su u skladu s Ustavom RH⁷⁰ kao i prethodno spomenutim KZ-om⁷¹. Glede korištenja nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu ne postoji određeni zakon koji bi takvo ponašanje jasno definirao kao kazneno djelo. Ovom ponašanju u nacionalnom zakonodavstvu RH dana je prekršajna dimenzija. Ipak, takvo ponašanje sastoji se od određenih elemenata koji se mogu tumačiti KZ-om⁷² ili Zakonom o suzbijanju zlouporabe droga⁷³ kao *lex specialis* zakonom koji se odnosi na određenu kategoriju i pod takvim okolnostima ono bi predstavljalo kazneno djelo. Negativne strane ovakvog promatranja korištenja nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu pod kaznenopravnoj odgovornosti su te da se, primjerice kada ga promatramo kao kazneno djelo protiv života i tijela⁷⁴, moraju dogoditi posebne posljedice da bi on zaista to i bio. Također, tu se zakonodavstvo odnosi na osobe, u ovom slučaju trenere, menadžere ili neke druge sportske djelatnike, koji bi prisiljavali sportaša da koristi nedozvoljene supstance, a sportaš je potpuno izostavljen iz ovog djela⁷⁵. Također, kada se radi o Zakonu o suzbijanju zlouporabe droga⁷⁶ nedozvoljena supstanca koju sportaš koristi morala bi isključivo spadati u droge, koje, iako ima i takvih, ne predstavlja baš svaka nedozvoljena supstanca drogu.⁷⁷ Tako, i u ovom djelu zakonodavstva profesionalni sportaš ostaje u domeni činjenja prekršaja a ne kaznenog djela. Ondje gdje bi se korištenje nedozvoljenih supstanci moglo staviti u kontekst kaznenog djela svakako je kazneno djelo prijevare⁷⁸ koje označava stjecanje imovinske koristi lažnim ili

⁶⁹ Kazneni zakon (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon> [Pristupljeno: 10. 3.]

⁷⁰ Ustav Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske> [Pristupljeno: 5. 5.]

⁷¹ Kazneni zakon (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon> [Pristupljeno: 10. 3.]

⁷² Ibid.

⁷³ Zakon o suzbijanju zlouporabe droga (NN 107/01, 87/02, 163/03, 141/04, 40/07, 149/09, 84/11, 80/13, 39/19). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/293/Zakon-o-suzbijanju-zlouporabe-droga> [Pristupljeno: 1. 5.]

⁷⁴ Čl. 119. st. 1 KZ-a.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Zakon o suzbijanju zlouporabe droga (NN 107/01, 87/02, 163/03, 141/04, 40/07, 149/09, 84/11, 80/13, 39/19). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/293/Zakon-o-suzbijanju-zlouporabe-droga> [Pristupljeno: 1. 5.]

⁷⁷ Opširnije vidjeti pod: Ljubić, M., Vlahek, P.: Što je doping? Dostupno na: <https://www.plivazdravlje.hr/aktualno/clanak/8714/Sto-je-doping.html> [Pristupljeno: 6. 9.]

⁷⁸ Čl. 236. st. 1 KZ-a.

prikrivenim činjenicama, a obzirom na popularnost i novčane nagrade danas dostupne za rezultat u profesionalnom sportskom natjecanju, sport je postao posao sa izuzetnom mogućnosti zarade, a gdje je velika zarada nikada nije strana ni prijevara. Kod korištenja nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu naglašeni je građanskopravna odgovornost koja proizlazi iz ugovora samih profesionalnih sportaša. Pri tom navedeni ugovori mogu nastati s trenerom, menadžerima, organizacijom, te sa sponzorom sportaša. Oni su u RH regulirani ZOO-om⁷⁹, te se sva prava i obaveze koje iz njega proizlaze primjenjuju i na ugovore u sportskim djelatnostima. Koliko god ugovori bili različiti, korištenje nedozvoljenih supstanci uvijek predstavlja kršenje ugovora u profesionalnom sportu. Iz takvog kršenja ugovora, a sukladno ZOO-u profesionalni sportaš dužan je oštećeniku s kojim je ugovor i potpisao platiti određenu novčanu rentu, kao naknadu za štetu, zbog korištenja nedozvoljenih supstanci.⁸⁰ Pored same isplate novca oštećeniku, ovisno o ozbiljnosti prekršaja, korištenje nedozvoljenih supstanci nanosi ozbiljnu štetu i samome sportašu, jer dolazi do suspenzije ili čak potpune zabrane natjecanja. Nadalje štetu trpi i tim za kojeg je sportaš nastupao, te posljedice zbog jedne osobe koja je koristila zabranjene supstance mogu biti velike, npr. izostanak podrške navijača i gledatelja zbog kojih sportaš i sport u svojoj konačnici i postoje. Neizostavno je spomenuti i pitanje moralnosti jer je korištenje nedozvoljenih supstanci u totalnoj suprotnosti od onoga što sport predstavlja i znači.

6.1. Kazneno djelo protiv života i tijela

KZ⁸¹ u svojim odredbama jasno opisuje kaznena djela protiv života i tijela.⁸² Tako se u KZ-u navodi da tko ozlijedi drugu osobu ili joj naruši zdravlje kaznit će se kaznom zatvora u trajanju do jedne godine.⁸³ Ukoliko se radi o službenoj osobi koja to učini u obavljanju službe kazna zatvora će biti u trajanju od jedne do tri godine.⁸⁴ U pogledu profesionalnih sportaša i korištenja nedozvoljenih supstanci ovaj Zakon je primjenjiv u slučajevima kada službene osobe, treneri, menadžeri ili druge osobe u djelatnosti sporta, prisiljavaju sportaša na korištenje nedozvoljenih supstanci radi ostvarivanja što boljih rezultata. Tako ovo ponašanje spada u

⁷⁹ Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23).

Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/75/Zakon-o-obveznim-odnosima> [Pristupljeno: 30. 4.]

⁸⁰ Čl. 1095. st. 1-2. ZOO-a.

⁸¹ Čl. 110-121. KZ-a.

⁸² Čl. 110.-Čl. 124. KZ-a.

⁸³ Čl. 117. st. 1. KZ-a.

⁸⁴ Čl. 117. st. 2. KZ-a.

kazneno djelo.⁸⁵ Jedino što se kod ovakvog opisa korištenja nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu ne može kazniti sportaš koji svojevremeno uzima doping, već osobe koje su uključene u njegov sportski angažman. Također, glede ove kaznene odgovornosti ne mogu se kazniti ni osobe koje sportašu samo pomažu u nabavi sredstava za doping, odnosno ako ih sportaš svojevremeno traži a oni samo sudjeluju u njihovoj nabavi. Ovdje se dakle radi o isključivoj prisili osoba ili službenih osoba na profesionalnog sportaša da uzme nedozvoljeno sredstvo radi ostvarenja što boljeg rezultata. Ovakvo ponašanje drugih osoba uključenih u sport može dovesti i do teške tjelesne ozljede koja je također navedena u KZ-u⁸⁶. Moguća je, dakle, odgovornost druge osobe kao što su: liječnik, trener, drugi sportaš i dr. Pri tom, kao što smo prethodno istaknuli, odgovaraju za kazneno djelo teške tjelesne ozljede ako bi sportašu, uslijed uzimanja doping sredstava nastala tjelesna ozljeda ili teško narušavanje zdravlja.⁸⁷ Teška tjelesna ozljeda, za razliku od tjelesne ozljede, sa sobom nosi strožu kaznu i za nju propisuje kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci do pola godine ukoliko netko nekoga teško ozlijedi ili mu opasno naruši zdravlje⁸⁸, a što je kod prisiljavanja profesionalnih sportaša na nedozvoljene supstance vrlo moguće. Također, i ovdje kada se radi o službenoj osobi, kazna zatvora se povećava na trajanje od tri do osam godina.⁸⁹ KZ prepoznaje i osobito tešku ozljedu⁹⁰. Osobito teška ozljeda nastaje kada osoba dovede život druge osobe u opasnost ili joj trajno i u znatnoj mjeri uništi neki dio tijela ili organ ili pak učini osobu nesposobnom za daljnji rad, trajno i u znatnoj mjeri naruši drugoj osobi zdravlje ili trajno je unakazi i onemogućuje joj reprodukciju.⁹¹ Ovakvi se počinitelji kažnjavaju kaznom zatvora koja može trajati od jedne do osam godina, a ukoliko se radi o službenoj osobi, što je kod profesionalnog sporta vrlo moguće, izrečena kazna zatvora može trajati od tri do deset godina.⁹² Nedozvoljene supstance utječu na psihičko i fizičko stanje profesionalnih sportaša. Iako se nekada radilo o prirodnim suplementima danas su nedozvoljene supstance čisto kemijska sredstva koja predstavljaju laku i dobru zaradu distributerima. Neke od nedozvoljenih supstanci predstavljaju čiste otrove koji, iako možda u trenutku učine rezultat profesionalnog sportaša boljim, mogu biti i kobne i završiti i smrću profesionalnog sportaša. Takav slučaj, ukoliko bi profesionalni sportaš bio nagovoren na uzimanje nedozvoljene supstance a nadalje bi korištenje te supstance dovelo do njegove smrti

⁸⁵ Čl. 118. st. 1 ž. KZ-a.

⁸⁶ Čl. 118. st. 1-2. KZ-a.

⁸⁷ Pajčić, M., & Petković, T. (2008): op. cit., str. 600.

⁸⁸ Čl. 118. st. 1-2. KZ-a.

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ Čl. 119. st. 1. KZ-a.

⁹¹ Čl. 119. st. 2. KZ-a.

⁹² Čl. 119. st. 3. KZ-a.

smatra se teškom tjelesnom ozljedom s posljedicom smrti.⁹³ Teška tjelesna ozljeda s posljedicom smrti također je sastavni dio KZ-a RH⁹⁴. Osoba koja svojim ponašanjem izazove smrt druge osobe propisuje kaznu zatvora u trajanju od tri do petnaest godina, a kada je riječ o službenoj osobi koja to učini u obavljanju svoje dužnosti, kazna zatvora iznosi od pet do petnaest godina.⁹⁵ Naposljetku, opisana je, a može se primijeniti na ovu tematiku, i teška tjelesna ozljeda iz nehaja⁹⁶. Ovaj članak navodi da tko počini kazneno djelo teške tjelesne ozljede iz nehaja ima po kaznenoj odgovornosti se kazniti kaznom zatvora u trajanju od jedne godine, a tko počini kazneno djelo osobito teške tjelesne ozljede iz nehaja, može mu slijediti kazna zatvora u trajanju do tri godine.⁹⁷ Ovo također može odgovarati i kaznenom prouzrokovanju smrti iz nehaja koje sa sobom nosi kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina.⁹⁸

Iz iznesenog je vidljivo kako prema pozitivnom hrvatskom kaznenom pravu nije moguća kažnjivost osoba koje sportašu daju doping bez njegove suglasnosti za kaznena djela protiv života i tijela, ako nije došlo do narušavanja zdravlja sportaša.⁹⁹ Također, iako dobro opisana kaznena djela protiv života i tijela, mogu se primjenjivati samo na situacije kada su sportaši prisiljeni uzimati nedozvoljene supstance i tada kazneno odgovaraju osobe koje su ih na to i natjerale, dok su sportaši koji svojevrijedno uzimaju doping, bar glede ovog dijela KZ-a RH¹⁰⁰ potpuno izostavljeni.

6.2. Kazneno djelo opojnih droga

Kazneno djelo opojnih droga jasno se može dovesti u vezu s korištenjem nedozvoljenih supstanci od strane profesionalnih sportaša jer su mnoge od njih u svojoj biti zapravo droge. Kada promatramo KZ RH¹⁰¹ glede ovog kaznenog djela, zanimljivo je da kao i kod prethodnog kaznenog djela tj. kaznenog djela protiv života i tijela ponovno nailazimo na kaznenu odgovornost drugih osoba. Tako KZ opisuje neovlaštenu proizvodnju i puštanje droga u promet. Za te osobe propisana je kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina.¹⁰² Ovaj Članak

⁹³ Čl. 120. st. 1. KZ-a.

⁹⁴ Čl. 120. st. 1-2- KZ-a.

⁹⁵ Čl. 120. st. 1-2- KZ-a.

⁹⁶ Čl. 112. st. 1. KZ-a.

⁹⁷ Čl. 112. st. 3. KZ-a.

⁹⁸ Čl. 113. KZ-a.

⁹⁹ Pajčić, M., & Petković, T. (2008): op. cit., str. 540.

¹⁰⁰ Kazneni zakon (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24).

Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon> [Pristupljeno: 10. 3.]

¹⁰¹ Čl. 190-192. KZ-a.

¹⁰² Čl. 190. st. 1-3. KZ-a.

obuhvaća sve, od onoga tko ima stvari koje su namijenjene za prodaju droga pa sve do organizirane kriminalne mreže koja se bavi puštanjem droga u promet.¹⁰³ Nedozevoljene supstance u profesionalnom sportu postale su velika mreža kriminala. Tržište doping sredstava je poprimilo moto, kao što je spomenuto, 'nizak rizik - visok profit', pa je sve privlačnije organiziranim kriminalnim skupinama diljem svijeta. KZ glede onih nedozvoljenih supstanci koje se poistovjećuju, odnosno koje su zapravo droge, u svakom slučaju radi dobar posao, ali iz opisanog vidljivo je da opet imamo kaznenopravnu odgovornost drugih osoba, u ovom slučaju onih koje te nedozvoljene supstance stavljaju na tržište, ali po pitanju sportaša koji doping koriste samovoljno kaznenopravne odgovornosti još uvijek nema.

Možda bi od veće pomoći glede kaznenopravne odgovornosti samog profesionalnog sportaša mogao biti Zakon o suzbijanju zlouporabe droga Republike Hrvatske¹⁰⁴. Iako se i ovaj Zakon većinskim svojim djelom bavi kriminalnim mrežama koje izrađuju i stavljaju opojne droge na tržište, ipak u sebi opisuje posjedovanje droge¹⁰⁵, što bi donekle odredilo osobu koja posjeduje drogu i konzumira je. Malo je vjerojatno da bi se kod profesionalnog sportaša dogodio takav scenarij po kojem bi mogao biti otkriven zbog posjedovanja droge jer je nužno da se kazneno djelo utvrdi da baš u tom trenutku ima drogu kod sebe. Zanimljivost i pozitivna stvar u ovom Zakonu koja se tiče sporta jeste to što sportske djelatnike zadužuje da poduzmu sve mjere za suzbijanje zlouporabe droge, posebno kod djece i mladih.¹⁰⁶

6.3. Kazneno djelo prijevare

Kazneno djelo prijevare je konkretno djelo koje bi se moglo dovesti u vezu sa samim profesionalnim sportašem. „Prijevare je kazneno djelo koje ostvaruje svatko tko s ciljem da sebi ili drugome pribavi protupravnu imovinsku korist dovede nekoga lažnim prikazivanjem ili prikrivanjem činjenica u zabludu ili ga održava u zabludi i time ga navede da na štetu svoje ili tuđe imovine nešto učini ili ne učini.“¹⁰⁷ Korištenjem nedozvoljenih supstanci profesionalni sportaš na račun prijevare dolazi do sportskih rezultata. Prijevare je sastavni dio KZ-a RH¹⁰⁸.

¹⁰³ Čl. 190-Čl. 192. KZ-a.

¹⁰⁴ Zakon o suzbijanju zlouporabe droga (NN 107/01, 87/02, 163/03, 141/04, 40/07, 149/09, 84/11, 80/13, 39/19). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/293/Zakon-o-suzbijanju-zlouporabe-droga> [Pristupljeno: 1. 5.] U daljnjem tekstu Zakon o suzbijanju zlouporabe droga.

¹⁰⁵ Čl. 17. st. 1-5. Zakona o suzbijanju zlouporabe droga.

¹⁰⁶ Čl. 19. Zakona o suzbijanju zlouporabe droga.

¹⁰⁷ Sokanović L, Orlović A. (2017): Oblici prijevare u Kaznenom zakonu. Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu 24 (2), str.615.

¹⁰⁸ Čl. 236. st. 1-3. KZ-a.

Ovo kazneno djelo, ukoliko bi bilo dokazano, vrijedilo bi za profesionalnog sportaša, kao i za druge, prethodno spomenute osobe, uključene u sportsku djelatnost. Prijevara zapravo označava stjecanje imovinske koristi lažnim prikazivanjem ili prikrivanjem činjenica i kao takvoj, pridaje joj kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina.¹⁰⁹ Sport je već odavno postao posao i to ozbiljna djelatnost. Zbog ovakvog slijeda događaja i potpunog profesionalizma i unosnosti sportskih natjecanja financijske nagrade u gotovo svim poslovima ne prestaju rasti. Jasno je da u želji što boljeg ostvarenja rezultata profesionalni sportaš poseže za nedozvoljenim supstancama koje mu osiguravaju određenu financijsku korist. Isto to vrijedi i za trenera, managera ili neku drugu osobu direktno uključenu u sportsku djelatnost koja bi nagovarala ili tjerala sportaša na doping kako bi rezultat bio što bolji, odnosno najbolji, a financijska nagrada pripala upravo njemu.

6.4. Ugovorno sportsko pravo

Ugovorno sportsko pravo predstavlja ukupnost pravnih normi kojima se uređuju pravni odnosi među pravnim subjektima u sportu u vezi sa ugovorom.¹¹⁰ Obvezno pravo ugovor definira kao dvostrani pravni posao usmjeren na zasnivanje obveznopravnog odnosa.¹¹¹ ZOO je *lex generalis* i *sedes materie* ugovornog prava. On je supsidijaran zakon jer prednost ima onaj propis koji je *lex specialis* pod uvjetom da je jasan po naravi stvari, u ovom slučaju to je Zakon o sportu. Drugačije rečeno opća pravila obveznopravnog uređenja primjenjuju su na specifične odnose kao što je sport isključivo ako pravila tih posebnih odnosa nisu predviđena u *lex specialisu* odnosno Zakonu o sportu. Donošenjem Zakona o sportu zakonodavac je propustio posebno zakonski regulirati ugovore u sportu. Sukladno navedenom primjenjujući tzv. opće norme na sport treba uzeti u obzir specifičnost sportskog prava i primijeniti ih na način prilagođen sportu. Kod ugovora u sportu generalno treba razlikovati dvije vrste ugovora. Prvi su ugovori sportaša kod kojih je barem jedna strana sportaš, a predmet ugovora u vezi je sa sportom, a drugi su ostali ugovori kod kojih sportaš nije jedna strana ugovora ali su u vezi sa sportom (npr. ugovor o pružanju ugostiteljskih usluga u sportskim klubovima, ugovor o pružanju zaštitarskih usluga na sportskim objektima).¹¹²

¹⁰⁹ Čl. 236. st. 1 KZ-a.

¹¹⁰ Kačer, H. et al. (2018): op. cit., str. 222.

¹¹¹ Klarić, P. i Vedriš, M. (2008): op. cit., str. 401.

¹¹² Opširnije vidjeti pod: Kačer, H et al. (2018): op. cit., str. 222-224.

6.5. Propisi kojima se uređuje odgovornost za štetu

Iako je po pitanju sporta glavni zakon prethodno opisani Zakon o sportu¹¹³, on ne propisuje odštetnu odgovornost, pa se ona može naći u ZOO¹¹⁴ koji ostavlja slobodu uređenju odnosa sve dok oni nisu uređeni protiv pozitivnopravnih propisa kao što je Ustav RH¹¹⁵. Ovaj Zakon naglašava načelo savjesnosti i poštenja prilikom uređenja tih odnosa.¹¹⁶

6.5.1. Nastanak odštetne odgovornosti

Odgovornost za štetu je obveznopravni odnos u kojem štetnik odnosno osoba koja je počinila štetu, kao jedna strana tog odnosa dužna popraviti štetu oštećeniku odnosno osobi kojoj je šteta nanesena kao drugoj strani tog odnosa.¹¹⁷ Za nastanak odštetne odgovornost potrebno je zadovoljiti opće pretpostavke nastanka odštetne odgovornosti, a to su subjekti odgovornosti za štetu prethodno spomenuti štetnik i oštećenik, štetna radnja štetnika kao uzročna veza nastale štete i protupravnost štetne radnje.¹¹⁸ Odgovornost za štetu možemo podijeliti: - na izvanugovornu u slučaju kada je šteta nanesena građanskim deliktom, - na ugovornu odgovornost kada je šteta počinjena kršenjem ugovorne obveze, te - na predugovornu odgovornost ako je jedna strana vodeći pregovore drugoj strani nanijela štetu kršeći načela savjesnosti i poštenja, a poglavito ako pregovore prekine suprotno navedenim načelima ili u njih uđe bez namjere sklapanja ugovora.¹¹⁹ Pravila o izvanugovornoj odgovornosti za štetu na odgovarajući način se primjenjuju u svim slučajevima koji nisu uređeni pravilima ugovorne odgovornosti za štetu.¹²⁰ U slučaju izvanugovorne odgovornosti oštećenik je svaka osoba kojoj je nanesena šteta, dok se kod ugovorne odgovornosti u pravilu radi o vjerovniku.¹²¹

¹¹³ Zakon o sportu (NN 141/22). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/300/Zakon-o-sportu> [Pristupljeno: 30. 4.]

¹¹⁴ Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23).

Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/75/Zakon-o-obveznim-odnosima> [Pristupljeno: 30. 4.] U daljnjem tekstu Zakon o obveznim odnosima ili ZOO.

¹¹⁵ Ustav Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske> [Pristupljeno: 5. 5.]

¹¹⁶ Čl. 4. ZOO-a.

¹¹⁷ Klarić, P. i Vedriš, M. (2008): op. cit., str. 520.

¹¹⁸ Ibid.

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ Čl. 649- Čl.660. ZOO-a.

¹²¹ Ibid.

6.5.2. Odgovornost sportaša u slučaju korištenja nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu

Građanskopravna odgovornost kada se govori o korištenju nedozvoljenih supstanci u sportu nešto je šira od kaznenopravne. Građansko pravo obuhvaća mnogo više subjekata jer se odnosi na obveznopravne odnose u kojima osobe stupaju zbog stvari, činjenja i imovine.¹²² U profesionalnom sportu igrač je pod ugovorom. Taj ugovor naravno uključuje i ugovorne strane, tj. samog sportaša s jedne i organizatora natjecanja, trenera ili klub ovisno o sportu ili sponzora s druge strane. Građanskopravna odgovornost daje odgovor na to što se događa s profesionalnim sportašem koji kada je pod određenim ugovorom pribjegne korištenju nedozvoljenih supstanci i na taj način nanese štetu sportu, sebi, treneru, klubu ili čak i državi kada su u pitanju olimpijski sportovi u kojima sportaš predstavlja upravo svoju državu. U sport se ulaže sve više novčanih sredstava, a samim time veća je šteta (imovinska i neimovinska) koju sudionici u sportu mogu pretrpjeti. Regulacija sportskih natjecanja ne bi imala značaja kada je ne bi pratila odgovornost aktera. Ta odgovornost, ovisno o vrsti pravila koja su u konkretnom slučaju prekršena, može se pojaviti i kao građanskopravna odgovornost za štetu.¹²³ Građanskopravna odgovornost mogla bi se promatrati s tri strane:

- sudjelovanje dopingiranog sportaša na sportskom natjecanju,
- sklapanje ugovora o sudjelovanju na nekom natjecanju između sportaša i organizatora natjecanja,
- te sklapanje sponzorskog ugovora između sportaša i sponzora neovisno o konkretnom natjecanju.¹²⁴

Posljedice uzimanja dopinga imaju značajan utjecaj na financijsko stanje profesionalnog sportaša, a što se može odnositi na zahtjev za povrat novčane nagrade ili razne financijske sankcije izrečene kao rezultat kršenja antidoping pravila. Ostali učinci dopinga uključuju raskid sportskih ugovora i sponzorskih ugovora, gubitak državnog financiranja i drugih oblika financijske potpore. Čak i ako sportaš koristi zabranjenu tvar slučajno, bez namjere varanja ili znanja, ali zanemaruje rizike povezane s određenim proizvodima i ne poduzima ništa da ublaži te rizike, shodno Pravilniku, to se još uvijek može klasificirati kao namjera¹²⁵. Kao opće pravilo, sportaši trebaju dokazati kako je tvar ušla u njihovo tijelo kako bi se moglo ustvrditi je li njihovo

¹²² Klarić, P. i Vedriš, M. (2008): op. cit., str. 525.

¹²³ Kačer, B., Ostojić, FM., Bogović, AM. (2022): op. cit., str. 352.

¹²⁴ Pajčić, M., Petković, T. (2008): op. cit., str. 560.

¹²⁵ Opširnije vidjeti pod: FIFA (2003): Pravilnik o statusu i transferu igrača, Dostupno na: https://www.nfsbih.ba/nsbih_userfiles/file/pdf/FIFA.pdf [Pristupljeno: 16. 6]

ponašanje bilo namjerno ili ne¹²⁶. To može uključivati, na primjer, analizu suplementa koji je sportaš koristio ako tvrdi da je zabranjena tvar potjecala iz kontaminiranog suplementa. Pri tom se sportašu ostavlja mogućnost dokazivanja da je tvar koristio izvan natjecanja i da korištenje nije bilo povezano sa sportskim rezultatima.¹²⁷

6.5.3. Subjekti ugovornih obveza u profesionalnom sportu

Subjekti građanskopravnog ugovornog odnosa su osobe između kojih se sklapa ugovor. Kada se radi o sportu subjekti ugovornog odnosa su profesionalni sportaš s jedne i sportska organizacija ili sponzor sa druge strane. Prije ugovora između ova dva subjekta slijede pregovori, koji nisu obvezujući, ali svakako pomažu kako bi se najbolje razumjeli subjekti i njihovi zahtjevi i prije nego se ugovor potpiše. Pregovaranje o ugovoru obično je posao agenata koji koriste svoje talente kako bi maksimalno povećali naknade za svoje klijente. Iako je standardni ugovor profesionalnog sportaša kao dokument nefleksibilan, još uvijek postoji mnogo načina da se ugovor dopuni u pokušaju da se ispregovaraju najbolji uvjeti za klijente.¹²⁸ Valjani ugovor je sastavljen kada subjekti s obje strane namjeravaju da čin potpisivanja bude posljednji čin u sastavljanju valjanog ugovora. Ugovor je sastavljen kada subjekti s obje strane svojim potpisivanjem kao posljednjim činom iskažu namjeru sastavljanja ugovora. U uređenim pravnim sustavima apsolutno nema dvojbe da pravni odnos profesionalnog sportaša i njegova/njezina kluba u ekipnom sportu treba biti radnopravni odnos s odgovarajućom radnom, ali i socijalnopravnom zaštitom koja se pruža sportašu ili sportašici.¹²⁹

6.5.4. Štetna radnja korištenja nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu

Štetna radnja je svaka radnja kojom štetnik učini nešto što nije u skladu sa zakonodavstvom ili ponašanje štetnika kojim se oštećeniku nanosi šteta.¹³⁰ Šteta je umanjeње nečije imovine (obična šteta), sprečavanje njezina povećanja (izmakla korist) i povreda prava

¹²⁶ Škerbić, MM. (2016): Etika dopinga u sportu: dvije suprotstavljene perspektive. *Filozofska istraživanja*, 36 (3), 511-530

¹²⁷ Opširnije vidjeti pod: FIFA (2021): FIFA Anti-Doping Regulations. Dostupno na: <https://inside.fifa.com/legal/anti-doping/regulations-2021> [Pristupljeno: 1. 9.]

¹²⁸ Opširnije vidjeti pod: Champion, W (2014): Contracts — An Excerpt from Sports Law: Cases, Documents and Materials. // Sports Litigation Alert. Dostupni na: <https://sportslitigationalert.com/contracts-an-excerpt-from-sports-law-cases-documents-and-materials/> [Pristupljeno: 5. 5.]

¹²⁹ Smokvina, V. (2023). Profesionalni sportaši i posebnosti njihova radnopravnog odnosa – u prilog raspravi o Zakonu o sportu. *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, 73 (2-3), 291-313.

¹³⁰ Gorenc, V. (2014): Komentar Zakona o obveznim odnosima. *Narodne novine*, str. 576.

osobnosti (neimovinska šteta).¹³¹ Ovakva štetna radnja može biti izvanugovorna i ugovorna.¹³² Izvanugovorna štetna radnja pojavljuje se u obliku građanskog delikta. Građanski delikt, odnosno građanska odgovornost je u pravilu pravno šira odgovornost koja postoji čak i kada nema kaznene odgovornosti.¹³³ Kod ugovorne odgovornosti za štetu, dakle ukoliko je određeno ponašanje ili bolje rečeno neprikladno ponašanje definirano ugovorom i nastane ugovorna odgovornost za štetu tada neće doći do stvaranja sasvim novog, izvornog građanskopravnog odnosa među strankama, već do preoblikovanja postojećeg ugovornog odnosa u odnos odgovornosti za štetu.¹³⁴ Dok izvanugovornu štetu, odnosno građanski delikt, može učiniti bilo koja osoba, ugovornu štetu mogu prouzrokovati samo prethodno opisani subjekti ugovora. Postojanje pokrića iz ugovora o osiguranju odgovornosti od štete pruža sportskom klubu ili organizatoru sportskog natjecanja zaštitu od dužnosti naknade štete u skladu s načelima deliktne odgovornosti, što znači da će se oštećeniku isplatiti naknada kako imovinska tako i neimovinska u slučaju počinjenja štete.¹³⁵ No, primjena načela deliktne odgovornosti znači isto tako da oštećenik neće imati pravo potraživati naknadu štete iz osiguranja ako ne postoji deliktna odgovornost sportskog kluba ili organizatora športskog natjecanja.¹³⁶

6.5.5. Šteta koji profesionalni sportaš nanosi oštećeniku korištenjem nedozvoljenih supstanci

Kod opisa štete ZOO razlikuje običnu štetu, izmaklu korist i povredu prava osobnosti (neimovinsku štetu).¹³⁷ Prema njemu, „svatko je dužan suzdržati se od postupaka kojima se drugima može prouzročiti šteta.“¹³⁸ Kada se radi o ugovorima profesionalnih sportaša, šteta nastala kršenjem tih ugovora uglavnom je obična, materijalna šteta jer po njenoj definiciji „obična šteta predstavlja umanjene nečije postojeće imovine“.¹³⁹

Pritisak i želja da se dosegne elitna razina u profesionalnom sportu ponekad može biti ogromna, što dovodi do toga da sportaši koriste povremeno ili stalno doping i time nanesu štetu

¹³¹ Kačer, J., & Kačer, B. (2019): Krizne točke za nastanak štete u vijeku sportaša, posebno s aspekta uloge trenera koji (ne) radi lege artis. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu 56(2), str. 293.

¹³² Kačer, B., Ostojić, FM., Bogović, AM. (2022): op. cit., str. 355.

¹³³ Radolović, A., & Šarin, D. (2016): Neke aktualne građanskopravne dimenzije kaznenog prava i kaznenog sudovanja - ustavnopravni aspekti. Zbornik 37(1), str. 123.

¹³⁴ Kačer, B., Ostojić, FM., Bogović, AM. (2022): op. cit., str. 352.

¹³⁵ Belanić, L. (2011): Ugovor o osiguranju od odgovornosti organizatora športskog natjecanja Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu 48(4), str. 844.

¹³⁶ Ibid.

¹³⁷ Čl. 1046. ZOO-a.

¹³⁸ Čl. 8. ZOO-a.

¹³⁹ Kačer, B., Ostojić, FM., Bogović, AM. (2022): op. cit., str. 356.

cijelom sportskom timu. Nenamjerno dopingiranje korištenjem dodataka prehrani i sportske prehrane također nanosi štetu. Utjecaj dopinga ili optužbi za doping utječe na organizaciju u cjelini. Doping sankcije nikada ne utječu samo na sportaše. Klub ili sportski tim može ispaštati i kulturno i financijski. Najčešći problem, posebno u timskim sportovima, je gubitak sportaša tijekom razdoblja zabrane. To je i prvi primjer štete koju profesionalni sportaš nanese korištenjem nedozvoljenih supstanci oštećeniku. Privremeni gubitak člana tima može utjecati na tim, ali tamo gdje postoje optužbe za varanje, može doći i do nesklada. Na kulturu kluba ili organizacije može značajno utjecati i kratkoročno i dugoročno samo jedna optužba ili prijestup. Reputacijski rizik jedno je od najkritičnijih razmatranja za klubove zbog trajne štete koju može prouzročiti. Stupanj te štete uvelike ovisi o količini i ozbiljnosti prekršaja u nizu područja u povijesti kluba. Problemi poput ovoga vode do toga da profesionalni sportaš ili cijeli tim izgubi podršku navijača zbog kojih i postoji. Takav slijed događaja utječe na sponzorske aranžmane jer će vrlo malo organizacija htjeti biti povezano s varanjem. Također, ukoliko je došlo je do štete dok je trajao sponzorski ugovor time je taj ugovor prekršen, pa je štetnik u većini slučajeva, jer je tako ugovorom određeno, dužan nadoknaditi troškove oštećeniku. Suspenzije ili optužbe zbog dopinga također mogu smanjiti privlačnost organizacije za nove sportaše. Šteta uzrokovana korištenjem nedozvoljenih supstanci u sportu gotovo je nesaglediva.¹⁴⁰

Kada prekršaj uključuje jednog od trenera ili pomoćnog osoblja, sankcije mogu biti znatno pojačane, što dovodi do timskih zabrana, sankcija za sportaše povezane s tim trenerom ili članom osoblja i vrlo značajnog utjecaja na reputaciju.¹⁴¹ Doping jednog sportaša može biti štetan, ali slučaj pretpostavljene zavjere ili trgovine unutar kluba može rezultirati povećanom medijskom pozornosti za koju bi mogle biti potrebne godine da se popravi, a takvi prekršaji bi iz građanskopravne odgovornosti prešli u kaznenu odgovornost koja bi se mogla kazniti i kaznom zatvora.

6.5.6. Uzročna veza

Uzročna veza između štete i štetne radnje nužna je pretpostavka odgovornosti za štetu. Dakle to je pravno relevantna veza koja povezuje štetnu radnju i nastalu štetu kao posljedicu. Pod pojmom uzroka štete ne podrazumijeva se samo neposredan uzrok, već i oni uzroci koji su mu prethodili.¹⁴² Uzrok štete u ovom kontekstu je sama nedozvoljena supstanca ili doping koji

¹⁴⁰ Brown, WM. (1980): Ethics, Drugs, and Sport. *Journal of the Philosophy of Sport*, 7 (1), 15-23.

¹⁴¹ Ibid.

¹⁴² Skorupan Wolff, V. (2011): Pojam uzroka štete. *Poredbeno pomorsko pravo* 50 (165), str. 385-390.

je opisan u prvom dijelu rada. Glede ZOO-a, on navodi se da onaj tko drugome nekim uzrokom uzrokuje štetu dužan je istu naknaditi osim „ako ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivnje“.¹⁴³ Način određivanja i dokazivanja uzroka koji je doveo do nastanka štete važan je kod subjektivne odgovornosti za štetu (kod koje se uzročnost dokazuje), dok kod objektivne odgovornosti za štetu ZOO predviđa drukčiji način utvrđivanja uzročnosti.¹⁴⁴ Kada se radi o opasnoj stvari ili djelatnosti za osobu samu ili nekog drugoga, a korištenje nedozvoljenih supstanci za profesionalnog sportaša to definitivno i jeste, za štetu od opasne stvari „odgovara njen vlasnik a za štetu od opasne djelatnosti onaj koji se njome bavi.“¹⁴⁵

6.5.7. Protupravnost

„Protupravno ponašanje jest ono koje je protivno nekom pravilu važećeg pravnog poretka“.¹⁴⁶ Kada se radi o građanskopravnoj odgovornosti, iako je smještamo u ovom slučaju u ZOO¹⁴⁷, građanskopravna odgovornost pored zakona obuhvaća i pravila morala i običaja. Kako je građanskopravna odgovornost šira od kaznenopravne odgovornosti i pojam protupravnosti u ovom je slučaju širi od pojma protuzakornosti. Protupravna bi bila onda svaka radnja koja krši bilo koju normu koja postoji u pravnom poretku. Protupravno ponašanje jest ono koje je protivno nekom pravilu važećeg pravnog poretka. Budući da pravni poredak ne čine samo propisi, već i pravila morala i običaji, tako je protupravnost širi pojam od protuzakornosti.¹⁴⁸ Protupravne su, dakle, one radnje kojima se krši bilo koja norma pravnog poretka. Korištenje dopinga je dakle protupravno ponašanje koje predviđa stegovne sankcije nad profesionalnim sportašem a u nekim slučajevima i nad cijelim sportskim timom¹⁴⁹. Ne smije se zaboraviti ni uska povezanost dopinga i koruptivnih kaznenih djela u vidu davanja mita od strane sportaša, liječnika i trenera u svrhu manipulacije doping testovima, a sve s ciljem protupravne imovinske koristi. S druge strane, sportaši su nerijetko i žrtve dopinga, jer njihovim uzimanjem dopinga za postizanje vrhunskih rezultata netko drugi prisvaja nepripadnu imovinsku korist.¹⁵⁰

¹⁴³ Čl. 1045. st. 1-4. ZOO-a,

¹⁴⁴ Kačer, B., Ostojić, FM., Bogović, AM. (2022): op. cit., str. 357.

¹⁴⁵ Čl. 1063. ZOO-a,

¹⁴⁶ Kačer, B., Ostojić, FM., Bogović, AM. (2022): op. cit., str. 358.

¹⁴⁷ Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23).

Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/75/Zakon-o-obveznim-odnosima> [Pristupljeno: 30. 4.]

¹⁴⁸ Alexy, R. (1989): On Necessary Relations Between Law and Morality. Ratio Juris, 2 (2), str. 167-183.

¹⁴⁹ Primorac, D., Buhovac, M. i Miletić, N. (2021): Istraživanje i dokazivanje dopinga kao sportskog delikta s osvrtom na kaznenopravni aspekt. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 58 (1), str. 185-209.

¹⁵⁰ Ibid.

7. Analiza poznatih slučajeva iz prakse

Za analizu i usporedbu slučajeva korištenja nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu uzeta su dva što je moguća sličnija slučaja ali iz različitih država, odnosno za ovu temu dva nacionalna zakonodavna sustava po pitanju nedozvoljenih supstanci: Republike Hrvatske i Savezne Republike Njemačke, oba usklađena s zakonodavnim sustavom Europske unije koja nastavno slijede upute s globalne razine. Prije nego navedem slučaj napominjem da su izvori iz novinskih članaka i ograđujem se od netočnih informacija. Analizom se htjelo pokazati na koje načine je nacionalno zakonodavstvo prepoznalo korištenje nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu kao, prekršaj ili kao kazneno djelo, nadalje kakve su posljedice za sportaša koji ovakvu štetu učini a kakve su za klub s kojim on ima ugovor. Radi se o igraču koji igra za klub iz Savezne Republike Njemačke (Primjer 1.) i igraču koji igra za klub iz Republike Hrvatske (Primjer 2.), a oba su bila pozitivna na doping prilikom antidoping testiranja.

7.1. Primjer 1.

U ožujku 2022. klub iz Savezne Republike Njemačke je potpisao ugovor s igračem nakon početne posudbe, dao mu trogodišnji ugovor do 2025. i prema dosljednim medijskim izvješćima, platio transfer od oko tri milijuna eura.

Prvo testiranje

U rujnu 2022., tvar eritropoetin, poznata i pod skraćenicom Epo, koja se nalazi na listi zabranjenih sredstava Svjetske antidoping agencije, otkrivena je kod igrača njemačkog kluba tijekom kontrole na treningu. Kontrolu je provela Nacionalna antidopinška agencija- NADA. Nakon pozitivnog doping testa, Njemački nogometni savez, odnosno Kontrolna komisija nogometnog saveza pokrenula je postupak protiv igrača i zatražila njegovo očitovanje. Nakon očitovanja kreće se po daljem već utvrđenom postupku. Dok traje postupak po pravilima Njemačkog nogometnog saveza, sportski sud saveza izriče privremenu zabranu igraču da igra na utakmicama.

Drugo testiranje

Na svojim službenim stranicama njemački klub je u prosincu 2022. objavio da je njihov igrač pozitivan i na drugom antidoping testiranju čime su se potvrdile sve sumnje i nade kluba da nije došlo do greške. Ipak klub je odlučio ostati uz svoga igrača dok se ne dokaže krivnja

pred sportskim sudom Njemačkog sportskog saveza. Nakon dva pozitivna testiranja igraču prijete stroga kazna koja uključuje kraj nogometne karijere i kaznu zatvora.

Igračeva obrana

Nogometaš se izjasnio da je nevin i tvrdio je da ne zna odakle mu se zabranjena supstanca našla u krvi te je angažirao pet odvjetnika koji su imali i koristili dvije mogućnosti obrane na sportskom sudu Njemačkog sportskog saveza. S jedne strane, išli su na "napad" procedure testiranja. Planirali su da, ukoliko dokažu da je prilikom uzimanja uzoraka i/ili analize došlo do proceduralne ili formalne pogreške, dođe do oslobađajuće presude. S druge strane, kao obranu su koristili pokušaj dokazivanja da dvadesetogodišnjak nije uzeo doping namjerno, odnosno svjesno. Time su u ovoj preostaloj obrani planirali barem smanjiti kaznu, koja je inače četiri godine zabrane bavljenja nogometom, a može biti kažnjen i novčano te kaznom zatvora do tri godine. Odgovor na prvu mogućnost obrane, odnosno da je prilikom antidoping testiranja došlo do pogreške nije mogao poslužiti jer je Nacionalna antidoping agencija (NADA) testiranje provela ispravno, po pravilima i proceduri. Igračevi odvjetnici dovodili su u pitanje proceduru kojom je mladi nogometaš osuđen za doping, analizirali su i tumačili slike mjerenja tzv. SAR-PAGE procedurom.¹⁵¹ Već na prvoj raspravi pred Sportskim sudom DFB-a igračeva strana predstavila je znanstvenike koji ovu metodologiju smatraju pogrešnom i podložnom greškama te su ustvrdili da je uzorak netočno proglašen pozitivnim. Međutim, SAR-PAGE metoda već je godinama svjetski standard za analizu Epo-dopinga i brojni znanstvenici i stručnjaci u borbi protiv dopinga smatraju je pouzdanom. NADA je uvijek isticala da je test obavljen ispravno prema pravilima struke i da su po njenom mišljenju uzorci ispravno analizirani. Nogometaševi odvjetnici na početku ročišta pred Sportskim sudom DFB-a pokušali su diskreditirati testiranje no u tome nisu uspjeli jer je NADA dokazala da proceduralnih grešaka nije bilo. Ako bi Međunarodni arbitražni sud za sport (CAS) slijedio argument nogometaševe obrane i potencijalnu oslobađajuću presudu temeljio na činjenici da SAR-PAGE procedura nije pouzdana, stvorio bi se presedan koji bi imao globalni utjecaj na borbu protiv dopinga. S druge strane ostali sportaši koji su bili prethodno kažnjeni zbog EPO dopinga vjerojatno bi poduzeli pravne korake ohrabreni takvom odlukom i tražili revizije svojih

¹⁵¹ SAR-PAGE metoda se oslanja na razliku u molekulskim masama različitih vrsta EPO, te je u stanju prepoznati različite rhEPO varijante. rhEPO je jedan od komercijalno najuspješnijih lijekova razvijenih tijekom posljednjih desetljeća, pa su po njegovom uzoru stvoreni mnogi slični preparati koji se zbog različitih molekulskih masa lako detektiraju pomoću istog SDS-PAGE testa. Opširnije vidjeti pod: Pottgiesser, T., Schumacher, Y. O. (2013): Current strategies of blood doping detection Antidoping Analysis. Analytical and Bioanalytical Chemistry 405 (30): 9625–9639.

presuda. S druge strane, procedura SAR-PAGE vjerojatno bi bila toliko diskreditirana kao metoda analize da bi WADA morala koristiti drugu proceduru za otkrivanje EPO dopinga. Druga mogućnost obrane, odnosno da igrač doping nije uzeo svjesno također nije imala svoje uporište jer je u njegovom slučaju korištena supstanca koja se daje intravenozno ili injekcijom u kožu i ne postoji mogućnost da ova tvar bude umiješana u hranu ili neki lijek koji je dozvoljen pa se ne može uzeti nesvjesno. U svakom slučaju, nogometaš je predao izjavu Njemačkom sportskom savezu i žalio se na privremenu zabranu treniranja i igranja.

Postupak kluba

Klub je na osnovu ovog slučaja funkcionirao na dva načina. Iako s jedne strane stoji uz svoga igrača i sam je tražio savjet stručnjaka. Klub nije želio odustati od javnih istupa da stoji uz svoga igrača sve dok sportski sud ne potvrdi krivnju. Posebno sportski direktor, ali i trener kluba nekoliko su puta oštro napali NADA-u i istaknuli da svog igrača smatraju nevinim. Ipak, odlučeno je da kako bi momčad za koju nogometaš igra zadržala svoj ugled i kako ovaj slučaj ne bi na sebe privukao negativnosti od strane navijača i gledatelja, zabraniti igraču da sudjeluje na treninzima dok je sudski spor u tijeku, pored utakmica koje su mu svakako zabranjene. Također, klub je podržao odgovorne vlasti da u skladu s pravilima što prije rasvijetle ovaj slučaj. Ako igrača sportski sud osudi, klub može s njime raskinuti ugovor do 30. lipnja 2025. bez otkaznog roka. Sa sportsko-pravnog stajališta, nogometaš bi raskinuo, odnosno raskinuo ugovor "bez valjanog razloga". Tako bi klub za početak mogao uštedjeti na nogometaševoj plaći. Građanskopravne mogućnosti kluba nisu baš obećavajuće prema njemačkom zakonu, ali zato je u njemačkoj praksi odmah jasno pozvati se na propise koje FIFA nudi prema sportskom zakonu. Prema Pravilniku o statusu i transferu igrača propisano je da je "strana koja prekrši ugovor dužna platiti odštetu"¹⁵², osim ako nije drugačije dogovoreno ugovorom. To također uključuje "iznos naknada i troškova koje je platio bivši klub". Klub je stoga ima pravo protiv igrača podnijeti tužbu FIFA-i i tražiti odštetu za plaćen transfer. Na temelju zakona FIFA-e i relevantnih presuda Međunarodnog arbitražnog suda za sport (CAS), konačnog autoriteta u sportskom pravu, iznos štete za klub bio bi najmanje jednak iznosu transfera koji još nije amortiziran. Za izračun, naknada za prijenos raspoređuje se na cijelo trajanje ugovora. U slučaju raskida ugovora s klubom nakon očekivane nogometaševe osude i zabrane igranja od strane DFB-a u siječnju 2023., dvije i pol godine ne bi bile isplaćene, odnosno oko 2,5 milijuna eura transfera. Ako klub tuži igrača za milijunsku odštetu - možda i pred CAS-om, gdje bi postupak

¹⁵² Opširnije vidjeti pod: FIFA (2003): Pravilnik o statusu i transferu igrača, Dostupno na: https://www.nfsbih.ba/nsbih_userfiles/file/pdf/FIFA.pdf [Pristupljeno: 16. 6]

završio u slučaju nogometaševog prigovora - ostaje za vidjeti hoće li tada nogometaš uopće moći financijski isplatiti klub. Teoretski, mogući ishod je i da klub dobije odštetu. Takozvana "pozitivna kamata" može se odrediti na sudu. Evidentirane su sve prednosti koje bi ugovorni partneri imali da je ugovor ispravno izvršen. U slučaju ovoga nogometaša radilo bi se o tome što je klub mogao zaraditi preprodajom kada bi igrač bio bez prekršaja. No, pravno obvezujuće bile bi samo konkretne ponude, eventualno dane u pisanom obliku. Dokumentirano je da je nogometaš svojom dobrom igrom izazvao interes drugih klubova. Upitno je je li klub već imao konkretnu milijunsku ponudu na stolu prije nego što je nogometaš postao pozitivan antidoping uzorak i to sve izašlo u javnost.¹⁵³

Postupak suda

Nakon prvog pozitivnog doping testa, Njemački nogometni savez pokrenuo je postupak protiv profesionalnog nogometaša. Kontrolna komisija Njemačkog nogometnog saveza pokrenula je dakle postupak protiv nogometaša i zatražila njegovo očitovanje. Nakon očitovanja u siječnju 2023., u kojem se igrač izjasnio nevinim, kreće se po daljem već utvrđenom postupku. U tom postupku s radom je krenula prethodno opisana nogometaševa obrana koja nije mogla naći valjane razloge da bi igrača oslobodila optužbi. Kao konačni rezultat očekivana odluka suda bila je da nogometaš za ovaj prekršaj dobije četiri godine zabrane bavljenja nogometom, a može biti kažnjen i novčano te kaznom zatvora do tri godine. Podsjetimo, igrač je mogao dobiti i samo godinu dana suspenzije, no u tom slučaju trebao je priznati krivicu, što je odbio učiniti.

Konačna odluka

Sportski sud DFB-a namjerno je odstupio od uobičajene četverogodišnje zabrane koja je kao ishod ovog slučaja bila očekivana. Mladi nogometaš je suspendiran na dvije godine, a njegov pravni tim uložio je žalbu na ovu odluku. Opravdanje je bilo da je igrač prvi put počinio prekršaj. Budući da njegov ugovor s klubom traje do ljeta 2025. godine po isteku ove kazne (i u slučaju njenog smanjenja ili poništenja) igrač bi se trebao vratiti i ponovno zaigrati za klub nakon ogromne pauze i narušenog ugleda. Dvije su strane, nezadovoljne ovakvom odlukom uložile prigovor CAS-u koji je u svibnju ove godine raspravljao o ovom slučaju. Razlog tako kasnog datuma je otkazivanje saslušanja u prosincu 2023. godine. Mladom nogometašu

¹⁵³ Tportal (2023): Procurili detalji sa suđenja Vuškoviću. Plakao je i mislio da je riječ o koroni. Dostupno na: <https://www.tportal.hr/sport/clanak/procurili-detalji-sa-sudenja-vuskovicu-plakao-je-i-mislio-da-je-rijec-o-koroni-20240516> [Pristupljeno: 16. 6]

izrečena je prvotno očekivana kazna zabrane igranja u trajanju od četiri godine. S obzirom da je njegova suspenzija na snazi od 2022. godine, njegova će kazna trajati do 2026. godine.

7.2. Primjer 2.

Mladi nogometaš koji, nakon što je stupio u seniorski sastav, vrlo brzo je zaigrao za hrvatski klub, u svibnju 2010. Iako je u siječnju 2012. godine prešao u drugi klub, vrlo brzo nakon toga, već u prosincu 2012. godine, vratio se u svoj prvotni klub.

Prvo testiranje

Nogometaš hrvatskog kluba pao je na doping testu nakon pobjede njegove momčadi u rujnu 2015. godine, gdje je nakon UEFA-ine utakmice provedeno antidoping testiranje, bio je pozitivan na steroid stanozolol. Ovo je anabolički steroid koji je izveden iz testosterona i ima anabolička i androgena svojstva. Stanozolol se može primijeniti oralno ili intramuskularno. Ovaj lijek prvi su zabranili u sportu Međunarodni olimpijski odbor i Međunarodna amaterska atletska federacija (IAAF) 1974. godine. Njegov značajan trag u povijesti sporta došao je 1988., kada je kanadski sprinter Ben Johnson bio pozitivan na stanozolol na Olimpijskim igrama i bila mu je oduzeta zlatna medalje na 100 metara.

Drugo testiranje

Drugo testiranje igrača hrvatskog kluba obavljeno je nedugo nakon prvoga, u listopadu 2015. i drugi uzorak se poklapao s prvim uzorkom. Važno je napomenuti da kod drugog testiranja na antidoping manje od 1% slučajeva ima drugačiji ishod, uzorci se uglavnom preklapaju, ali kako se testiranje ne bi dovelo u pitanje i kako bi se poštovali svi propisi i procedure ono se u svakom slučaju obavlja, odnosno ponavlja. I drugi test potvrdio je prisustvo anaboličkog steroida.

Igračeva obrana

O planovima obrane hrvatskog veznjaka nema mnogo dostupnih podataka. Prema onome što je poznato klub je nogometašu stavio svoj pravni tim na raspolaganje. Razina stanozolola pronađena pri testiranju mladog nogometaša bila je minimalna, jedva da je prelazila granice, pa su odvjetnici kluba i igrača smatrali da je to olakotna činjenica koja je išla u korist dokazivanja igračeve nevinost. Odmah su krenuli sa ulaganjem žalbe i spremali obranu u slučaju potrebe da idu na više institucija kako bi obranili čast igrača kojeg zastupaju. Ipak, kao što će se vidjeti i iz konačne presude, igračeva obrana je odradila dobar posao jer nevinost igrača

gotovo da je dokazana, ali izrečena kazna se nije mogla ukinuti. Konačno, umjesto četverogodišnje igraču je kazna promijenjena u dvogodišnju zabranu igranja.

Postupak kluba

Klub je odmah po potvrđi pozitivnih testova na doping kod igrača reagirao dopisom u kojemu je doveo u pitanje mogućnost da se ovakvo nešto dogodi zbog antidoping nadzora kojeg vrše nad svojim igračima, pogotovo kada su u tijeku utakmice UEFA natjecanja. Istaknuto je kako je sporni igrač u tekućoj godini bio testiran na doping čak šest puta i svaki put imao negativan rezultat. Ipak, klub je ostavio mogućnost da je igrač uzeo doping dok je igrao za svoju matičnu reprezentaciju, ali se odmah ogradio da se takvo kažnjivo ponašanje moglo dogoditi u ovom hrvatskom klubu. Prema pravilima klub je prekinuo sa oglašavanjem na ovu temu za vrijeme trajanja službene istrage. Strpljivo su čekali konačnu odluku suda. Glede ugovora kluba sa igračem, niti u jednom trenutku nije bila spominjana odšteta koju bi igrač bio dužan isplatiti svome klubu ukoliko se dokaže da je počinio ovaj prekršaj. Iz ovakvog činjeničnog stanja moglo bi postaviti pitanje je li ona uopće i bila definirana ugovorom ili samo nije dospjela do javnosti. Kako god, klub u nijednom trenutku nije odustao od svoga igrača. Njegovu nevinost nisu dovodili u pitanje.

Postupak suda

Nakon dva pozitivna testa bilo je jasno da je nogometaš uzimao doping. Činjenice koje svakako treba uzeti u obzir u ovom slučaju i koje su nedvojbeno bile jasne CAS-u su da je količina nedozvoljene supstance kod ovog nogometaša jako mala, zanemariva. U svakom slučaju upravno tijelo europskog nogometa UEFA izrekla mu je četverogodišnju zabranu igranja, što je potvrdilo i žalbeno vijeće. Igrač je, očekivano, uložio žalbu na ovu odluku.

Konačna odluka

Kod nogometaša hrvatskog kluba žalba je urodila plodom. CAS je prihvatio žalbu mladog igrača koji je uspio na ovoj, najvišoj sportskoj razini dokazati da je steroid stanozolol primijenjen oralno i to kao sastav lijeka koji je nogometaš koristio zbog ozljede. Iako se očekivalo da se žalba potpuno poništi, Međunarodni sportski sud izrečenu kaznu nije želio poništiti. Na nezadovoljstvo mladog nogometaša kazna je sa četiri smanjena na dvije godine nakon kojih se ponovno vratio nogometu. Ipak, nogometaš je uspio održati svoj ugled i čast, kao i simpatije kluba i navijača, a poslužio je i kao dobar primjer kakvu agoniju može proći sportaš i sa najmanjom mogućom dozom nedozvoljene supstance.

8. Rasprava

Sagledavajući prethodnu analizu, postupke samih igrača, njihovih klubova kao i Međunarodnog sportskog suda koji se bavi ovom problematikom u konkretnim slučajevima svakog igrača možemo reći da postupci i odluke nisu ujednačeni i jasni. Primjerice u dva prethodno analizirana slučaja može se slobodno reći da je su posljedice bile gore prema nogometašu hrvatskog kluba, jer je prvotno određena kazna od strane UEFA-e s obzirom na nogometašev prvi prekršaja i minimalnu razinu nedozvoljene tvari koja se može unijeti na više načina odmah bila četverogodišnja zabrana igranja, a tek žalbom je smanjena od strane CAS-a; dok se na nogometaša njemačkog kluba gledalo blagonaklono zbog počinjenja prvog prekršaja i to mu je uzeto kao olakotna činjenica zanemarujući način unosa i količinu nedozvoljene supstance.

Rijetko koji igrač će svjestan ukaljanosti svoje karijere i časti odmah po testu priznati korištenje dopinga. Iako bi to u nekim slučajevima za njega samoga donijelo olakotne okolnosti po kojima bi se priznanjem i u onim testiranjima koja prvi put pokažu prisustvo nedozvoljene supstance standardna četverogodišnja kazna vjerojatno odmah spustila na dvogodišnju kaznu. Klub je odgovoran za svoga igrača i ima ga u svojim redovima jer ga želi imati, i očekivano je da stane uz njega sve do trenutka u kojemu se ne dokaže krivnja. Pred Međunarodnim sportskim sudom razlika nema. Kreće standardna procedura ponovljenog testiranja, zabrana igranja dok istraga traje, saslušanje igrača, donošenje presude i razmatranje moguće žalbe te ponovne presude ukoliko do nje i dođe.

Bitna razlika vidljiva između ova dva slučaja je upravo ona koja proizlazi iz nacionalnih građanskopravnih sustava: Republike Hrvatske i Savezne Republike Njemačke. Kod hrvatskog igrača (Primjer 2.) slučaj je odmah „pao“ u ruke viših instanci odlučivanja. Nisu dostupni podatci koji bi definirali odgovornosti igrača prema hrvatskom klubu u ovom slučaju bio oštećenik, pa se postavlja pitanje jesu li one u ugovoru uopće i bile navedene. Jesu li ugovori koji se donose u RH, točnije ugovori profesionalnih sportaša zaista u skladu s ZOO-om. Po pitanju građanskopravnih odnosa proizašlih iz njemačkih zakonodavnih okvira stvar je potpuno drugačija. Odmah po pozitivnom prvom testu igrača (Primjer 1.) bilo je jasno što iz ugovora proizlazi oštećeniku ukoliko se dokaže njegova krivnja. Klub bi, kao što je i spomenuto, prvo uštedio na plaći nogometaša. Naknadno, klub bi prema štetniku odmah podnio tužbu prema FIFA-i koja bi definirala daljnje obaveze igrača prema klubu. Tako bi, prema Pravilniku o statusu i transferu igrača gdje je propisano je da je "strana koja prekrši ugovor dužna platiti

odštetu"¹⁵⁴, osim ako nije drugačije dogovoreno ugovorom, igrač bio dužan platiti odštetu. To također uključuje "iznos naknada i troškova koje je platio bivši klub"¹⁵⁵. Klub je stoga protiv svoga igrača podnio tužbu FIFA-i i tražio odštetu za plaćen transfer. Na temelju pravila FIFA-e i relevantnih presuda Međunarodnog arbitražnog suda za sport (CAS), konačnog autoriteta u sportskom pravu, iznos štete za klub bio bi najmanje jednak iznosu transfera koji još nije amortiziran. S druge strane, klub iz Republike Hrvatske se nije pozivao na nikakve postupke kojim bi po ugovoru štetnik klubu naknadio štetu od ovakvog ishoda pozitivnog doping testa.

¹⁵⁴ Opširnije vidjeti pod: FIFA (2003): op. cit.

¹⁵⁵ Ibid.

9. Rezultati

1) Zakonodavna regulativa obuhvatila je cjelokupni aspekt korištenja nedozvoljenih sredstava od strane profesionalnih sportaša.

Hrvatsko zakonodavstvo kao i pravni odnosi koji proizlaze iz njega po pitanju profesionalnog sporta nisu dovoljno jasno definirani i treba raditi na unapređenju nadležnih zakona kako bi se jadne strane zaštitili interesi sportaša, a sa druge strane sportskih organizacija odnosno klubova. Dokle god postoji pravni vakuum i nedovoljna dorečenost nadležnih zakonskih propisa sve strane će se u slučajevima povrede ugovorne obveze povodom korištenja nedozvoljene supstance osjećati oštećenima i nezadovoljnima zbog ostavljene mogućnosti širokog tumačenja pravnih normi. Iz navedenog teksta i obrađene same problematike dolazi se do zaključka da se postavljena hipoteza ne može prihvatiti.

2) Novine Zakona o sportu RH donijele su poboljšanje u segmentu sprječavanja korištenja ilegalnih supstanci u profesionalnom sportu i hrvatsku zakonsku regulativu uskladile s međunarodnim propisima

Hrvatska zakonska regulativa u skladu je s međunarodnim propisima. RH punopravna je članica EU i slijedi sve njezine smjernice koje su dalje u skladu sa smjericama koje se donose na globalnoj razini. Zakon o sportu RH se mijenjao i nadopunjavao prateći trendove na globalnoj razini po pitanju dopinga koji je dospio u fokus profesionalnog sporta. Stoga je lako zaključiti je da je RH pratila te trendove i uvrstila ih u ovaj Zakon. Pohvalno je što je borba protiv dopinga izdvojena je u zasebni dio Zakona. Naglašena je važnosti svih dokumenata, pravila i smjernica WADA-e kao i ostalih međunarodnih standarda koji se odnose na fenomen dopinga, a ujedno i ponašanje u skladu sa navedenim svih dionika u sportu. . Iz navedenog teksta i obrađene same problematike dolazi se do zaključka da se postavljena hipoteza može prihvatiti.

3) Korištenje nedozvoljenih supstanci od strane profesionalnih sportaša je kazneno djelo.

Zakon o sportu¹⁵⁶ iako prepoznaje korištenje nedozvoljenih supstanci u ostavlja im prekršajnu dimenziju, a ne jasnu definiciju kaznenog djela. Ni izmjene i dopune ovog Zakona nisu donijele poboljšanje u segmentu sprječavanja korištenja ilegalnih supstanci u profesionalnom sportu. Ipak, sam opis korištenja nedozvoljenih supstanci zadire u KZ¹⁵⁷ iz kojeg se ovakvo ponašanje

¹⁵⁶ Zakon o sportu (NN 141/22). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/300/Zakon-o-sportu> [Pristupljeno: 30. 4.]

¹⁵⁷ Kazneni zakon (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon> [Pristupljeno: 10. 3.]

može osuditi kao kazneno djelo. Čin korištenja nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu jeste čin protiv života i tijela osobe koja nedozvoljene supstance konzumira. Ovo ponašanje može uzrokovati ozbiljne zdravstvene posljedice, a o njihovoj ozbiljnosti svjedoči i vrijeme u kojem je korištenje nedozvoljenih supstanci dovelo do smrti profesionalnog sportaša. Problematika kod ovakvog tumačenja korištenja nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu leži u tome što se po KZ- u ovo kazneno djelo odnosi samo na one osobe koje bi drugim osobama prisilno davale nedozvoljene supstance, odnosno primijenjeno u profesionalnom sportu na trenere, članove tima, menadžere ili ostale osobe koje blisko surađuju s profesionalnim sportašem, dok profesionalni sportaš koji se sam odluči na ovaj protupravni čin, a što se i najčešće događa u praksi, ostaje izvan domene KZ-a. Promatrajući dalje, kako bi se korištenje nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu označilo kao kazneno djelo i moglo primijeniti osobno na sportaša uporište se može tražiti u Zakonu o suzbijanju zlouporabe droga¹⁵⁸. Problem ovakvog promatranja postaje kada se dođe do toga da ovaj zakon precizira kazne za ono što se definira i označava opojnim sredstvom ili drogom. Doping u sportu, iako jeste sinonim za opojno sredstvo ili drogu, nije sam po sebi isključivo droga. Vraćajući se u neka davna vremena, stvari za poboljšanje performansi u sportu mogle su se pronaći u prirodi a koje definitivno ne spadaju u ono što danas smatramo drogom. Isto tako, stvari koje sadrže nedozvoljene supstance mogu se pronaći u lijekovima koje je određenom sportašu propisano uzimati ili neke čak npr. u posebnoj prehrani koju koristi. Tako da nedozvoljene supstance ili doping izlaze van okvira ovoga Zakona, točnije okvira droga na koje se on odnosi. Na kraju, iako je konzumiranje droga ilegalno, ovaj Zakon generalno se donio i primjenjuje se za suzbijanje trgovine narkoticima te opet profesionalni sportaši bivaju izostavljeni po strani. Ono što se sigurno i konkretno može primijeniti na samog sportaša jeste kazneno djelo prijevare koje sa sobom nosi kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina, a sadržano je u KZ-u.¹⁵⁹ Radi se zapravo o ostvarivanju imovinske koristi prijevarom što doping svakako jeste. Zaključno, iscrpno je i teško pored postojećeg Zakona o sportu tražiti elemente korištenja nedozvoljenih supstanci u sportu u drugim zakonima jer opet ostaje otvoreno pitanje kako će sud ovaj fenomen tumačiti i vjerojatno će ga najčešće ostaviti u domeni običnog prekršaja, a ne jasno definiranog kaznenog djela. . Iz navedenog teksta i obrađene same problematike dolazi se do zaključka da se postavljena hipoteza ne može prihvatiti.

¹⁵⁸ Zakon o suzbijanju zlouporabe droga (NN 107/01, 87/02, 163/03, 141/04, 40/07, 149/09, 84/11, 80/13, 39/19). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/293/Zakon-o-suzbijanju-zlouporabe-droga> [Pristupljeno: 1. 5.]

¹⁵⁹ Čl. 236. st. 1 – 3. KZ-a.

4) Ugovori profesionalnih sportaša jasno su definirani važećom regulativom.

ZOO zaista jasno definira ugovore, ugovorne strane, pravila i uvijete koje proizlaze iz tih ugovora. Međutim kod ugovora profesionalnih sportaša postoji određena problematika jer je svaki ugovor profesionalnog sportaša sam po sebi različit i teško je u ovom slučaju primjenjivati opće pravne norme koje proizlaze iz ZOO-a na konkretne odnose u sportu. RH i ovdje treba ozbiljnije pristupiti pravnom uređenju ovakve specifične vrste ugovora. Donošenjem Zakona o sportu zakonodavac je propustio posebno zakonski regulirati ugovore u sportu. . Iz navedenog teksta i obrađene same problematike dolazi se do zaključka da se postavljena hipoteza ne može prihvatiti.

5) Odštetna odgovornost sportaša koji su uzimali doping jasno proizlazi iz pozitivnopravnih propisa

Odgovornost za štetu zbog uzimanja dopinga proizlazi iz ugovora samih profesionalnih sportaša. Pri tom navedeni ugovori mogu nastati s trenerom, menadžerima, organizacijom, te sa sponzorom sportaša. Oni su u RH regulirani ZOO-om, te se sva prava i obaveze koje iz njega proizlaze primjenjuju i na ugovore u sportskim djelatnostima. Koliko god ugovori bili različiti, korištenje nedozvoljenih supstanci uvijek predstavlja kršenje ugovora u profesionalnom sportu. Iz takvog kršenja ugovora, a sukladno ZOO-u profesionalni sportaš dužan je oštećeniku s kojim je ugovor i potpisao platiti određenu novčanu rentu, kao naknadu za štetu, zbog korištenja nedozvoljenih supstanci. . Iz navedenog teksta i obrađene same problematike dolazi se do zaključka da se postavljena hipoteza može prihvatiti.

10. Zaključak

Hrvatsko zakonodavstvo kao i kaznenopravni odnosi koji proizlaze iz njega po pitanju profesionalnog sporta nisu dovoljno jasno definirani i treba raditi na unapređenju nadležnih zakona kako bi se s jedne strane zaštitili interesi sportaša, a s druge sportskih organizacija odnosno klubova. Dokle god postoji pravni vakuum i nedovoljna dorečenost nadležnih zakonskih propisa sve strane će se u slučajevima povrede ugovorne obveze osjećati oštećenima i nezadovoljnima zbog ostavljene mogućnosti širokog tumačenja pravnih normi. Nadalje Zakon o sportu kao krovni propis nije dovoljno definirao pitanje nedozvoljenih supstanci u profesionalnom sportu i po tom pitanju treba napredovati i svakako prilikom unapređenja zakona trebalo bi konzultirati stručne pojedince iz svijeta sporta, pa tako i medicinske i pravne stručnjake s ciljem donošenja cjelovitog i modernog zakona koji će biti u tijeku sa trenutnim svjetskim trendovima. Ugovori profesionalnih sportaša su građanskopravni ugovori i kao takvi su sadržani u ZOO-u, a navedeni Zakon relativno dobro opisuju ugovore i ugovorne obaveze. Međutim zaboravlja se na specifičnost i različitost ugovora profesionalnih sportaša. S obzirom da su nacionalnim zakonodavnim tijelima date slobode kreiranja zakona koji se odnose na sport, a pod uvjetom da su usklađeni sa ratificiranim međunarodnim ugovorima, propuštamo priliku unaprijediti način borbe protiv dopinga.

Zakon o sportu kao krovni propis potrebno je doraditi jer je on pravno vrelo sporta, a znamo da se RH pokazala kao jako kvalitetan natjecatelj na globalnoj razini. Prema tome samom uzimanju nedozvoljenih supstanci treba dati jasno definiranu dimenziju kaznenog djela i prikladnu kaznu, a ne ga ostavljati u prekršajnoj dimenziji.

11. Literatura

1. Alexy, R. (1989). On Necessary Relations Between Law and Morality. *Ratio Juris*, 2(2).
2. Bašković, M., & Milošević, M. (2020). Adolescencija i doping. *Paediatrica Croatica* 64(3).
3. Beech, J., & Chadwick, S. (2004). *The Business of Sport Management* Pearson Education. Philadelphia: Trans-Atlantic Publications, Inc.
4. Belanić, L. (2011). Ugovor o osiguranju od odgovornosti organizatora športskog natjecanja *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 48(4).
5. Brnabić, R. (2021). E-sport i pitanje pravnog ustroja e-klubova. *Split: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu* 58(1).
6. Brown, W.M. (1980). Ethics, Drugs, and Sport. *Journal of the Philosophy of Sport*, 7(1).
7. Champion Jr., W. (2014). Contracts — An Excerpt from Sports Law: Cases, Documents and Materials. Dostupno na: <https://sportslitigationalert.com/contracts-an-excerpt-from-sports-law-cases-documents-and-materials/> [Pristupljeno: 7. 5.]
8. Erceg, D., & Fattorini, I. (2011). HADA - naša iskustva u borbi protiv. *Jahr* 2(3).
9. Eur-Lex (1999): Communication from the Commission to the Council, the European parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the regions - Community support plan to combat doping in sport. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=celex%3A51999DC0643> [Pristupljeno: 1. 4.]
10. Eur-Lex (2017). EU activities to combat doping in sport. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/eu-activities-to-combat-doping-in-sport.html> [Pristupljeno: 25. 4.]
11. FIFA (2003). Pravilnik o statusu i transferu igrača. Dostupno na: https://www.nfsbih.ba/nsbih_userfiles/file/pdf/FIFA.pdf [Pristupljeno: 16. 6]
12. Gorenc, V. (2014). Komentar Zakona o obveznim odnosima. Zagreb: Narodne novine.
13. Harris, W., Walker-Journey, J., & Henderson, A. (2023). What Is a Performance-enhancing Drug? Here Are 10 Examples. Dostupno na: <https://science.howstuffworks.com/10-performance-enhancing-drugs.htm> [Pristupljeno: 10. 4.]

14. Holt, RI., Erotokritou-Mulligan, I., Sönksen, PH. (2009). The history of doping and growth hormone abuse in sport. *Growth Horm IGF Research* 19(4).
15. Ippoliti, A. (2006). *Fondamenti di diritto penale. Manuale di diritto penale*. Dostupno na: <https://www.ippoliti.info/documenti/Fondamenti%20di%20diritto%20penale%20-%20parte%20generale-nuovo.pdf?amp=1> [Pristupljeno: 10. 5.]
16. Jug, J. (2012): *Odgovornost za štetu zbog nezakonitog ili nepravilnog rada sudaca*. Rijeka: Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 33(1).
17. Jug, J. (2015). *Naknada buduće štete*. Rijeka: Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci.
18. Kabiri, S., Miley, L., & Howell, C. (2022). Performance Enhancing Drug Use Among Professional Athletes: Testing the Applicability of Key Theoretical Concepts Derived From Situational Action Theory. *Journal of Sport and Social Issues* 44.
19. Kačer, H. (2018): *Sportsko pravo*. Split: Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu.
20. Kačer, J., & Kačer, B. (2019): *Krizne točke za nastanak štete u vijeku sportaša, posebno s aspekta uloge trenera koji (ne) radi lege artis*. Split: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu 56(2).
21. Kačer, B., Ostojić, FM., Bogović, AM. (2022): *Odštetna odgovornost u sportu (hrvatsko pozitivno pravo)*. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu 59(2).
22. Kambhampati, A., & Star, S. (2021). Playing true? A critique of the 2021 WADA Code. *The International Sports Law Journal* 21(1).
23. Kezunović, M. (2013). *Doping*. Dostupno na: https://www.ucg.ac.me/skladiste/blog_1259/objava_65648/fajlovi/DOPING.pdf [Pristupljeno: 10. 4.]
24. Kobarfard, F. (2010). New Trends of Doping in Sport. *Iranian Journal of Pharmaceutical Research* 9(2).
25. Klarić, P. i Vedriš, M. (2008): *Građansko pravo, XI. izmijenjeno i dopunjeno izdanje*. Zagreb: Narodne novine, Zagreb.
26. Kornbeck, J. (2015). The EU, the Revision of the World Anti-Doping Code and the Presumption of Innocence. *The International Sports Law Journal* 15(3).
27. Ljubić, M., Vlahek, P (2006). Što je doping? Dostupno na: <https://www.plivazdravlje.hr/aktualno/clanak/8714/Sto-je-doping.html> [Pristupljeno: 6. 9.]
28. Mallick, M., Camacho, CB., Daher, J., El Khoury, D. (2023). Dietary Supplements: A Gateway to Doping? *Nutrients* 15 (4).

29. Marinelli, S., Giuseppe, B., Vari, M., Napoletano, G., Negro, F., & Tini, A. (2022). The evolution of European legislation on doping: new challenges in the age of NPS. *European Review for Medical and Pharmacological Sciences* 26.
30. McKennan, J., Thurston, M., & F, J. T. (2022). Doping. Dostupno na: <https://www.sportsmedtoday.com/doping-va-119.htm> [Pristupljeno: 1. 4.]
31. Pajčić, M., & Petković, T. (2008). Doping i kaznenopravna odgovornost. Split: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu 45(3).
32. Pottgiesser, T., Schumacher, Y. O. (2013). Current strategies of blood doping detection Antidoping Analysis. *Analytical and Bioanalytical Chemistry* 405(30).
33. Primorac, D. (2021). Istraživanje i dokazivanje dopinga kao sportskog delikta s posebnim osvrtom na kaznenopravni aspekt. Split: Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu 58(1).
34. Primorac, D., Buhovac, M. i Miletić, N. (2021). Istraživanje i dokazivanje dopinga kao sportskog delikta s osvrtom na kaznenopravni aspekt. Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu 58(1).
35. Prkić, H., & Pivalica, D. (2022). Spoznaja sportaša o štetnosti korištenja dopinga u sportu. *Hrvatski časopis zdravstvenih znanosti* 2.
36. Radolović, A., & Šarin, D. (2016). Neke aktualne građanskopravne dimenzije kaznenog prava i kaznenog sudovanja - ustavnopravni aspekti. Rijeka: Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci 37(1).
37. Reardon, C., & Creado, S. (2014). Drug abuse in athletes. *Substance Abuse and Rehabilitation* 5.
38. Ruiz, R., & Schwirtz, M. (2016). Russian Insider Says State-Run Doping Fueled Olympic Gold. New York: The New York Times.
39. Sekulić, D. (2011). Zašto gubimo rat protiv dopinga? Zapravo, želimo li uopće pobijediti? *Jahr* 2(1).
40. Skorupan Wolff, V. (2011). Pojam uzroka štete: (prikaz presude). *Poredbeno pomorsko pravo* 50(165).
41. Smokvina, V. (2023). Profesionalni sportaši i posebnosti njihova radnopravnog odnosa – u prilog raspravi o Zakonu o sportu. Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 73(2-3).
42. Sokanović L, Orlović A. (2017): Oblici prijevара u kaznenom zakonu. *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu* 24(2).

43. Ströhle, A. (2019): Sports psychiatry: mental health and mental disorders in athletes and exercise treatment of mental disorders. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience* 269(2).
44. Škerbić, MM. (2016): Etika dopinga u sportu: dvije suprotstavljene perspektive. *Filozofska istraživanja*, 36(3).
45. Tahiraj, E., & Hakaj, E. (2021). Doping u sportu-uzroci i posljedice. *Kondicijska priprema sportaša*. Zagreb: 19. godišnja međunarodna konferencija (konferencijska dokumentacija) .
46. Vasilj, Š., Kerže, P. (2021): Doping u sportu. *Edukacija rekreacija sport* 30(43).
47. Veršić, Š. (2020). Čimbenici povezani s potencijalnom upotrebom. Split: Sveučilište u Splitu, Kineziološki fakultet.
48. WADA (2023): Kopenhagenska deklaracija. UNESCO. Dostupno na: <https://www.wada-ama.org/en/resources/copenhagen-declaration> [Pristupljeno: 20. 4.]
49. WADA (2024): World antidoping code. International standard, Prohibited list 2024. Dostupno na: https://www.wada-ama.org/sites/default/files/2023-09/2024list_en_final_22_september_2023.pdf [Pristupljeno: 10. 4.]
50. Zenić, N., Perić, M., Zubcević, N., Ostojić, Z., & Ostojić, L. (2010). Comparative Analysis of Substance Use in Ballet, Dance Sport, and Synchronized Swimming: Results of a Longitudinal 35. Study. *U S. & Medicine, Medical Problems of Performing Artists* 25(2).

Zakoni:

1. Kazneni zakon (NN 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21, 114/22, 114/23, 36/24). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon> [Pristupljeno: 10. 3.]
2. Zakon o obveznim odnosima (NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/75/Zakon-o-obveznim-odnosima> [Pristupljeno: 30. 4.]
3. Zakon o športu (NN 111/97). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1997_10_111_1670.html [Pristupljeno: 1. 5.]
4. Zakon o športu (NN 71/06). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2006_06_71_1704.html [Pristupljeno: 2. 5.]
5. Zakon o sportu (NN141/22). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2022_12_141_2135.html [Pristupljeno: 4. 5.]

6. Zakon o suzbijanju zlouporabe droga (NN 107/01, 87/02, 163/03, 141/04, 40/07, 149/09, 84/11, 80/13, 39/19). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/293/Zakon-o-suzbijanju-zlouporabe-droga> [Pristupljeno: 1. 5.]

12. Sažetak

Pravne posljedice korištenja nedozvoljenih supstanci od strane profesionalnih sportaša

Korištenje nedozvoljenih supstanci poznato je od kada je poznat i sam sport kao disciplina. Cilj svakog sportskog natjecanja bio je i ostao biti bolji od drugih i postići što bolje rezultate. Iako je to nekada bila stvar statusa i prestiža sada su stvari nešto drugačije. Popularnost sporta se već dugi niz godina drži na vrhuncu i nagrade koje sa sobom nose sportski uspjesi nisu više samo status i priznatost društva, već vrtoglave cifre. Takvim preokretom nagrade za sportsku aktivnost došlo je do preokreta i u samim sportskim aktivnostima i nedozvoljenim supstancama koje se pojavljuju u njemu. Imovinska korist postala je pogodno tlo za razvoj organizirane mreže kriminala trgovine nedozvoljenim supstancama koje su igrači uzimali smatrajući je niskim rizikom a veoma dobrim profitom. Tako su napredovale i same nedozvoljene supstance od potpuno prirodnih, i donekle bezazlenih, do ozbiljnih kemijskih tvari koje znatno utječu na zdravlje sportaša a u svojoj konačnici njihovo djelovanje može dovesti čak i do smrti. Ovakvim pretvaranjem časnog sporta u nešto što je nečasno, zakon je morao reagirati. Zbog sveprisutnosti i popularnost sporta u svakom kutku naše zemlje, nacionalna zakonodavstva se nije imalo kada čekati da odrade svoje pa je borba protiv nedozvoljenih supstanci u sportu krenula u nešto obrnutom smjeru. Prvenstveno se o njoj povelu računa na globalnoj, međunarodnoj razini. Uspostavljanjem propisa i pravila, i stvaranjem međunarodnih instrumenata na toj razini, stvari su se silazno počele preslikavati na regionalnim a potom i nacionalnim razinama i rezultati su bili zakoni kojima se nastojala, i još uvijek nastoji, smanjiti, a na kraju i potpuno uništiti prisutnost ovakvog kriminalnog ponašanja u profesionalnom sportu.

Ključne riječi: *nedozvoljene supstance, profesionalni sport, međunarodna suradnja, nacionalno zakonodavstvo.*

13. Abstract

Legal consequences of the use of illegal substances by professional athletes

The use of illegal substances has been known since the sport itself was known as a discipline. The goal of every sports competition was and remains to be better than others and to achieve the best possible results. Although it used to be a matter of status and prestige, now things are somewhat different. The popularity of sports has been at its peak for many years, and the rewards that come with sports successes are no longer just status and recognition of society, but dizzying figures. With such a reversal of the prize for sports activity, there was a reversal in the sports activities themselves and the illegal substances that appear in it. Financial gain became a suitable ground for the development of an organized criminal network of trafficking in illegal substances that players took, considering it a low risk and a very good profit. This is how the illegal substances themselves progressed from completely natural, and somewhat harmless, to serious chemical substances that significantly affect the health of athletes, and ultimately their action can even lead to death. By turning an honorable sport into something dishonorable like this, the law had to react. Due to the ubiquity and popularity of sports in every corner of our country, there was no time to wait for the national legislation to do its job, so the fight against illegal substances in sports went in a somewhat opposite direction. Primarily, it was taken into account on a global, international level. With the establishment of regulations and rules, and the creation of international instruments at that level, things began to be mirrored downwards at the regional and then national levels, and the results were laws that sought, and still strive, to reduce, and in the end completely destroy, the presence of such criminal behavior in professional sports.

Keywords: *illegal substances, professional sport, international cooperation, national legislation.*

14. Životopis

Osobni podaci:

Ime i prezime: Antonio Španjić

Mobitel: + 385 95 790 6667

e-mail: tonispanjic@gmail.com

Datum i mjesto rođenja: 03. 11. 1993., Split

Školovanje:

2009-2012.g.: II. (jezična) gimnazija Split

2018-2022.g: Stručni prijediplomski Upravni studij

Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu

2022-2024.g: Forenzika i nacionalne sigurnosti

Sveučilišni odjel za forenzične znanosti Split

Radno iskustvo:

2016. - ... Ministarstvo unutarnjih poslova RH

Komunikacijske vještine:

Dobre komunikacijske vještine, vještine stečene tijekom školovanja, spremnost na preuzimanje odgovornosti.

Organizacijske vještine:

Sklonost timskom radu, otpornost na rad pod pritiskom, pozitivan pristup situacijama.

Poslovne vještine:

Odgovornost prema radu, dobre organizacijske vještine, sklonost timskom radu, poštivanje hijerarhije.

15. Izjava o akademskoj čestitosti

SVEUČILIŠTE U SPLITU

Sveučilišni odjel za forenzične znanosti

Ja, Antonio Španjić, izjavljujem da je moj diplomski rad pod naslovom Pravne posljedice korištenja nedozvoljenih supstanci od strane profesionalnih sportaša rezultat mog vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i na popisu literature. Nijedan dio ovoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan bez citiranja i ne krši ničija autorska prava.

Izjavljujem da nijedan dio ovoga rada nije iskorišten u nijednom drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada.

Split, 12.09.2024.

Potpis studenta:

Antonio Španjić